

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

33E JAARGANG

WOENSDAG 30 JUNI 1948

No. 1625

COMMISSIE VAN REDACTIE:*Ch. Glasz; H. W. Lambers; N. J. Polak; J. Tinbergen;**F. de Vries;**J. H. Lubbers (Redacteur-Secretaris).**Assistent-Redacteur: A. de Wit.***COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË:***J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen; R. Vandeputte;**F. Versichelen.**Gegevens over adressen, abonnementen enz. op de laatste bladzijde van dit nummer.***INHOUD:**

	Blz.
De artikelen van deze week	503
Sommaire, summaries	503
Enkele opmerkingen over het koersverloop ter beurze door <i>E. F. Philipp</i>	504
De Belgische oorlogsschaderegeling (II). De herstel- vergoedingen door <i>Prof. Mr J. van Houtte</i>	506
Enige aspecten van de laatste ontwikkelingen van het Europese Herstel Programma (III) door <i>E. H. van der Beugel</i>	510
Pensioenvoorziening per bedrijfstak door <i>Ir J. N. Smit</i>	512
Aantekening:	
De invloed van het herbewapeningsprogramma in de Ver- enigde Staten op het prijspeil	515
Internationale notities:	
E.R.P. en prestatieprikkels	516
Winststreven in het Russische bedrijfsleven	516
Geld- en kapitaalmarkt	516
Statistieken:	
Bankstaten	517
Verkeer en vervoer in Nederland	518

DEZER DAGEN

uithoudings- en belastingproeven, maar de doorzetters zijn op dreef. Het wetsontwerp op de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie is bij de Tweede Kamer ingediend. Van uitstel is dus geen afstel gekomen; op het eerste gehoor een proeve van volhardend eclecticisme, is het ontwerp

in elk geval een zware beproeving voor de Nederlandse taal. Voor de beoordeling der doelmatigheid zal, na Job's geduld, Salomo's wijsheid zijn vereist. Een combinatie, die in omgekeerde volgorde een aantal Nederlandse belastingbetalers reeds ten goede is gekomen: het Ministerie van Financiën is zo wijs geweest met de inning van de zwaarstwegende belastingen enig geduld te betrachten.

Deze twee eigenschappen hebben vooral ook de Westelijke geallieerden in Berlijn zeer van node, te meer omdat Simson's sterkte hen daar ontbreekt. Zij spannen zich uitermate in het in Berlijn vol te houden, waartegenover de Russen een techniek toepassen, gelijkend op die waarmede Odysseus aan de Cycloop het enig oog uitwreef. In van Suchtelen's weergave van de Odyssee: „zoals een timmerman met zijn drillboor een scheepsbalk doorboort, terwijl onder hem zijn knechten aan weerskanten de riem heen en weer trekken, zodat de boor steeds sneller draait”. Niet elke dienaar echter blijft goed in het werk. De Cominform heeft zich verplicht gezien Tito, de Joegoslavische staatsleider, en zijn volgelingen uit te bannen. Zij hebben naar de verkeerde riem gegrepen en verstoren de gelijkmatigheid. Hun opvatting van democratie is niet de ware.

Zeker geldt dit voor de Londense havenarbeiders; zij schijnen vastbesloten in hun niet-erkende staking te volharden tot het onnut einde. Voortgezette pogingen tot overreding zijn in toenemende mate mislukt. De Engelse premier, obstinaat in stilte, heeft met het oog op de voedselvoorziening aan de Koning verzocht de nationale noodtoestand af te kondigen. Voor andere noden heeft Minister Bevan, bekend om zijn koppigheid, in grote lijn zijn zin weten door te drijven; tot medewerking aan de „National Health Service” hebben zich thans medici, apothekers en opticiens bereid verklaard. Slechts de tandartsen blijven nog weigerachtig; hen trekt niet het boren in nationaal verband. Haast verheugend is bij zoveel grote zorgen de aandacht door de Britten besteed aan een kleine, doch knagende, dagelijkse zorg: een commissie is ingesteld voor het probleem der kleine behuizing.

Dewey, door de Republikeinen kandidaat gesteld voor het presidentschap der Verenigde Staten, zal zich voor de resultaten dezer commissie waarschijnlijk niet op korte termijn interesseren. Erkend aanhanger van de opvatting, dat de aanhouder wint, is hij na een nederlaag bij de kandidaatsstelling in 1944 niet in de traditionele schulp gekropen; thans heeft hij ten volle zijn hoop gesteld op de grootheid van het „White House”. Waar de huidige President — door de tijdgeest bevangen ook al krachtadiger in zijn woorden — nog juist de wet op de dienstplicht, benevens een immigratiewet, uit handen van het Congres heeft ontvangen en aanvaard.

Aanvaarding, in Indonesië is daarvan nog geen sprake. De perseverantie is er, doch slechts in het negatieve. Thans heeft de Republikeinse Regering — in haar blokkadevrees wellicht gedachtig aan het Hollandse: wie zee houdt, wint de reis — een mede door haar vertegenwoordigers aangenomen voorstel op de zeevaart verworpen.

The Statist

ESTABLISHED 1878

An Independent Journal of Finance
and Trade

OBJECTIVE APPRAISALS
CONSIDERED JUDGMENT
IMPARTIAL OPINION

Contains most complete range of
British economic and financial statist-
ics published in any weekly journal

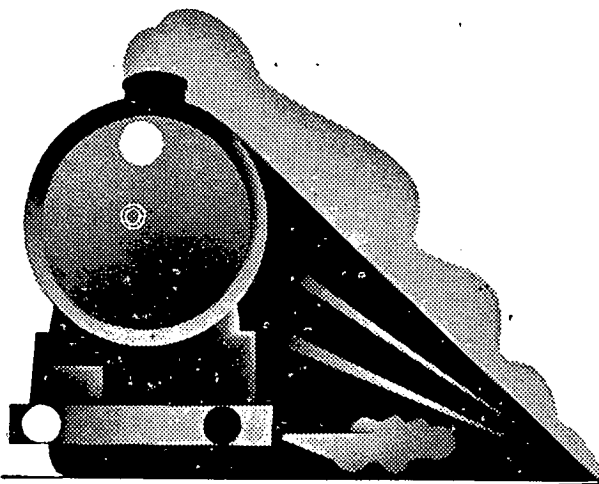
World wide circulation

Annual subscription rate: (post free-
to include all supplements) £ 3:2:6
(fl 33,40)

*A Special Supplement on Economic Con-
ditions in The Netherlands was published
on January 31. A limited number of this
Supplement remain for sale.*

LONDON: 51 CANNON STREET, E.C. 4

EXPORT

Onder volle stoom!

Nederlandse goederen snellen hun
buitenlandse bestemming tegemoet.

Er is echter het één en ander aan voorafgegaan:
export is geen eenvoudige zaak. Neem daarom contact op met
de A.B. Zij kan U waardevolle diensten bewijzen.

AB AMSTERDAMSCHER BANK N.V.

Naaml. Venn.
**Hollandsche
Belegging- en
Beheer-Mij.**

Keizersgracht 706 - Amsterdam
Anno 1930

Beheer en Adviesgeving

voor

PENSIOENFONDSEN,
STICHTINGEN,
ONDERNEMINGEN
EN PARTICULIEREN

Commissarissen:

Prof. Ir. I. P. de Vooy;
Drs. J. H. Gispén;
Mr. J. E. Scholtens.

Directie:

Gerlof Verwey;
Dr. F. Ph. Groeneveld;
A. C. Leeuwenburgh.

ROTTERDAMSCHER
BANK

225 VESTIGINGEN
IN NEDERLAND

CHÈQUE-

EN

BANKGIRO-

VERKEER

Behandeling van alle
bankzaken

* *

Bezorging van alle
assurantiën.

R. MEES & ZOONEN

BANKIERS EN ASSURANTIE-MAKELAARS

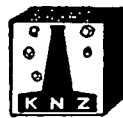
AMSTERDAM - ROTTERDAM - 'S-GRAVENHAGE
DELFT - SCHIEDAM - VLAARDINGEN

Groothandel

Weekblad voor de
internationale handel

Heeft U al eens
een proefnummer
aangevraagd?

H. A. M. Roelants
Schiedam

N.V. KONINKLIJKE
NEDERLANDSCHE
ZOUTINDUSTRIE

Boekelo · Hengelo

ZOUTZIEDERIJ

Fabriek van:
zoutzuur, (alle kwaliteiten)
vloeibaar 'cbloor
'cbloorbleekloog
natronloog, caustic soda.

DE ARTIKELEN VAN DEZE WEEK.

E. F. Philipp, *Enkele opmerkingen* over het koersverloop ter beurze.*

Van de kapitaalmarkt is hier te lande slechts een klein gedeelte — ter beurze — zichtbaar; een belangrijk deel der transacties blijft a.h.w. onder de oppervlakte. Mede daardoor zijn de krachten, die het koersverloop ter beurze beïnvloeden, kwantitatief zeer moeilijk te ramen. Factoren in neerwaartse richting zijn o.a. de verwachting, dat handhaving der winstmarges in het bedrijfsleven allengs moeilijker zal worden, de verminderde betekenis van repatriëring van in het buitenland belegde gelden, de heffingen; factoren in opwaartse richting o.a. het tekort der overheidsfinanciën, de snelle fondsvorming in sociale en andere verzekeringsinstellingen. De factoren in neerwaartse richting schijnen langzamerhand aan kracht te winnen. Inkrimping der beursaffaire kan slechts worden voorkomen, indien het voor buitenlands kapitaal aantrekkelijk zou worden, zich bij Nederlandse en Indische ondernemingen te interesseren door participatie in emissies ter beurze van Amsterdam.

Prof. Mr J. van Houtte, *De Belgische oorlogsschaderegeling (II). De herstelvergoedingen.*

De oorlogsschadevergoedingen in België, berustend op de Wet van 1 October 1947, die aan de uitkering verschillende voorwaarden verbindt, worden berekend op basis van een stelsel van differentiële schadeloosstelling. Bij de bepaling van de herstelvergoeding wordt rekening gehouden met het vermogen van de getroffen op 9 October 1944: bij gelijke schade gunstiger behandeling, naarmate het vermogen minder groot is. Een ander fundamenteel beginsel der Wet is de verplichting voor diegene, die een herstelvergoeding of een restauratiecrediet geniet, om op straffe van verval de vergoeding of het crediet weder te beleggen.

E. H. van der Beugel, *Enige aspecten van de laatste ontwikkelingen van het Europese Herstel Programma (III).*

Na het totstandkomen der „Foreign Assistance Act 1948” verzochten de Verenigde Staten aan de deelnemende landen om voor het kwartaal 1 April — 30 Juni 1948 programma's in te dienen, waarbij aangegeven diende te worden, welk deel van deze programma's onder het E.H.P. zou dienen te worden gefinancierd. De Parijse organisatie der XVI heeft met deze programma's geen bemoeienis gehad; het genoemde kwartaal is besteed voor opbouw van de organisatie; die het komende werk moet opvangen. De fundamentele problemen van het E.H.P. zullen dan ook pas in de eerstvolgende maanden, bij de bewerking van het jaarprogramma en de richtlijnen voor de werkzaamheden voor de gehele vierjaarlijkse periode van het E.H.P., tot hun recht komen.

Ir J. N. Smit, *Pensioenvoorziening per bedrijfstak.*

De ontwikkeling der C.A.O. heeft geleid tot feitelijke bedrijfsorganisaties, welke nog geen wettelijke grondslag hebben verkregen. Hierbinnen ontstaat ook de behoefte tot het ter hand nemen van de oudedagsverzorging der arbeiders. Voor de totstandgekomen bedrijfspensioenfondsen is nauwelijks een toereikende juridische basis aanwezig. Uitstrekking van de deelnemingsplicht tot buiten de organisatie gebleven ondernemingen op gelijke wijze als mogelijk gemaakt voor bepalingen van de C.A.O., is wenselijk. Het Wetsontwerp van 10 April 1948 bedoelt hierin te voorzien en geeft bovendien de mogelijkheid ook andere bedrijfstakgenoten dan arbeiders onder de verplichte deelneming te brengen. Het doet de vraag rijzen, welke plaats de bedrijfspensioenfondsen in het toekomstige systeem der wettelijke oudedagsverzekering zullen krijgen.

SOMMAIRE.

E. F. Philipp, *Quelques aspects des récentes évolutions de la Bourse à Amsterdam.*

Depuis la libération des Pays-Bas, la Bourse des valeurs d'Amsterdam s'est caractérisée par un mouvement à la hausse. Toutefois, il y a quelques mois, la situation a changé et les tendances à la baisse l'emportent graduellement. Le mouvement vers la baisse pourrait être arrêté si on pouvait inspirer suffisamment de confiance à l'étranger pour l'amener à participer aux nouvelles émissions d'entreprises hollandaises ou indonésiennes.

Prof. J. van Houtte, *Le système belge du financement des dommages de guerre (II).*

La loi belge du 1 October 1947 sur les dommages de guerre manifeste deux principes importants;

1. l'indemnisation des dommages de guerre doit être basée sur un système différentiel, tenant compte des différentes natures des propriétés;
2. les indemnités doivent servir aux réinvestissements.

E. H. van der Beugel, *Quelques aspects des récents développements du P.R.E. (III).*

L'organisme créé à Paris par les 16 pays Marshall continue ses travaux d'installation. En conséquence, les projets du P.R.E., par exemple, la discussion d'un programme européen plus ou moins complet pour la période de quatre ans, n'a pas encore été portée à l'ordre du jour.

Dr J. N. Smit, *Les prévisions en matière de pension dans le secteur industriel et commercial.*

Le Gouvernement néerlandais a récemment introduit un projet de loi concernant la fondation d'une caisse de retraite en faveur du secteur industriel et commercial. Cette loi comporte la participation obligatoire pour tous ceux qui ne tombent pas sous la réglementation actuellement en vigueur.

SUMMARIES.

E. F. Philipp, *Recent developments on the Amsterdam Stock Exchange.*

Ever since the liberation of the Netherlands the Amsterdam Stock Exchange has shown every characteristic of a bull market. Some months ago, however, this situation became reversed, bearish tendencies now gradually gaining momentum. The downward movement might be stopped if foreign investors were induced to participate in new issues of Dutch and Indonesian enterprises.

Professor J. van Houtte, *The Belgian system of financing war damage (II).*

Two important principles are embodied in the Belgian War Damage Act of October 1st, 1947:

1. War damage indemnities are to be based upon a differential system taking account of differences in property;
2. The indemnities have to be re-invested.

E. H. van der Beugel, *Recent developments with regard to the E.R.P. (III).*

The Paris organisation of the sixteen Marshall-countries is still in process of being completed. Consequently, real E.R.P. issues, e.g. a more or less complete European program for the four-year period, have had to wait some time before being on for discussion.

Dr J. N. Smit, *Pension-funds for branches of industry and trade.*

The Dutch Government recently introduced a bill concerning pension-funds for branches of industry and trade embodying obligatory participation, in these funds, for people outside the existing agreements.

ENKELE OPMERKINGEN OVER HET KOERSVERLOOP TER BEURZE.

De terugslag ter beurze heeft veel pennen in beweging gebracht. In feite is het algemene indexcijfer, na sedert de heropening van de handel in 1946 te zijn gestegen van 135 tot 195, dus met ongeveer 44 pCt, sedert Maart jl. gedaald tot 173, d.w.z. met circa 11 pCt, tot een peil dat nog steeds hoger ligt dan het hoogste punt in 1947 bereikt. Toch noopt deze reactie, die ingetreden is na een haast ononderbroken stijging van bijna twee jaren, tot een hernieuwd plaatsbepaling.

Vele oorzaken maken het geven van een oordeel over de te verwachten koersontwikkeling ter beurze van Amsterdam juist nu uiterst moeilijk. Het is waar, dat men nog steeds naar de beurs kijkt als naar een barometer, en inderdaad mag zij nog het centrale zenuwstelsel van ons economische lichaam worden genoemd, voorzover het koersverloop de stemming in de ondernemerswereld sterk beïnvloedt. Maar de kapitaalmarkt hier te lande kan tegenwoordig misschien het beste worden vergeleken met een ijsberg, waarvan slechts een klein stukje — ter beurze — zichtbaar wordt, terwijl de grote massa onder de oppervlakte blijft. De beleggingsmarkt in overheidspapier is goeddeels voor de beurs verloren, nu Rijk, provincies en gemeenten, onder voorbijgaan van de Vakgroep Effectenhandel, direct contact met de institutionele beleggers hebben opgenomen en het Rijk zelfs de technische behandeling van zijn emissies in eigen handen heeft gemeend te moeten nemen. Men zie slechts het magere restje der thans nog officieel genoteerde provincie- en gemeenteleningen en de nog magerder omzetten, die daarin tot stand komen. Hetzelfde geldt weliswaar in geringer, maar toch in beduidende mate voor de credietbehoefte op lange termijn van ondernemingen, daar de onderhandse lening bij verzekeringsmaatschappijen sedert enige tijd in zwang is gekomen. In tegenstelling tot de Engelse verzekeringsmaatschappijen, die in dergelijke gevallen plegen te volstaan met het nemen van een belangrijk deel van leningen, doch het restant ter beurze laten emitteren, waardoor notering wordt gemaakt en de verhandelbaarheid voor de toekomst gewaarborgd is, hebben de Nederlandse instellingen tot dusverre heel wat leningen met huid en haar ingeslikt, waarbij de o.a. tengevolg hiervan minder representatief wordende koersen van de wél reeds ter beurze genoteerde leningen als richtsnoer voor de condities dienen. Grote omvang heeft stellig ook de financiering uit eigen winst aangenomen, nu steeds meer vennootschappen zich als publieke organen gaan beschouwen en meer bedacht zijn op de verzekering van de continuïteit van eigen bestaan dan op de belangen der tegenwoordige aandeelhouders.

Een belangrijk deel van de transacties op de kapitaalmarkt wordt dusverre óm de beurs heen geleid en blijft als het ware onzichtbaar onder de oppervlakte.

Bedenkt men nu, dat in deze jaren abnormaal hevige krachten in beide richtingen op de kapitaalmarkt inwerken (voorbeelden: het deficit der overheidsfinanciën, de repatriëring van buitenlandse beleggingen, de vermogensheffingen), en dat naar verhouding betrekkelijk geringe verschuivingen in de massa van de ijsberg scherpe fluctuaties van het ter beurze zichtbare gedeelte zouden kunnen veroorzaken, dan kan men bewondering hebben voor de ordelijke wijze, waarop de beurs tot dusverre heeft gereageerd.

De krachten, die de kapitaalmarkt beïnvloeden, zijn kwantitatief moeilijk te ramen. Dit moge bijv. blijken uit het feit, dat de autoriteiten zich in de schatting van de opbrengst der Vermogensheffingen met ongeveer één derde hebben vergist. Te betreuren valt, dat de als uitgangspunt zo waardevolle cijfers van het van September 1946 daterende Centraal Economische Plan 1947 nooit in het openbaar aan de werkelijkheid zijn getoetst, en dat

het Centrale Plan voor 1948 nog niet kon worden gepubliceerd. Onze kennis blijft hierdoor fragmentarisch en men is aangewezen op partiële gegevens, die te hooi en te gras in de kamerstukken, de Derde Deviezennota, het verslag van De Nederlandsche Bank e.d. worden verstrekt. Daar komt bij, dat niet alleen de hoegrootheid der krachten van belang is voor het beursverloop, maar ook hun optreden in het tijdsverloop. Indien bijv. de inflatoire invloed van het begrotingsdeficit enerzijds, en de deflatoire invloed van credieten en Marshall-leveranties anderzijds, in 1948 precies tegen elkaar zouden opwegen, dan nog blijft het de vraag, in welke maanden deze factoren optreden: Ook als men aanneemt, dat bijv. $\frac{2}{3}$ van de vermogensheffingen dit jaar zal worden geïnd en dat ongeveer 20 pCt daarvan in de vorm van vrij geld zal worden voldaan, is het niet onverschillig, dat deze onttrekkingen vermoedelijk vooral in de komende maanden zullen plaatsvinden.

Krachten in neerwaartse richting.

Na aldus enkele moeilijkheden te hebben aangestipt, verdient het, mede in verband met de bijzonder grote foutenmarge, die in acht moet worden genomen, de voorkeur slechts in het algemeen te wijzen op enkele factoren, die thans hun invloed doen gelden. Eerst een aantal factoren, die de tendens hebben de markt in benedenwaartse richting te beïnvloeden. Daar is dan in de eerste plaats het feit, dat in de jaren 1946 en 1947 door tal van ondernemingen abnormaal gunstige resultaten zijn behaald, zowel ten dele verband houdende met de afwikkeling van gedurende de oorlog geaccumuleerde baten als tengevolge van de goederenschaarste in binnen- en buitenland. Het is waar, dat door verbetering van de arbeidsprestaties en door uitbreiding en installatie van moderner outillage op sommige punten een verdere verbetering mag worden verwacht, doch daar staat tegenover, dat de kosten in het algemeen nog voortdurend stijgen en dat bijv. in de export de handhaving der winstmarges allengs moeilijker zal worden. Een deel van de behaalde winsten zijn voorts schijnwinsten geweest in de vorm van conjunctuurwinst op voorraden of van verbruik van installaties, die slechts tot veel hogere prijzen kunnen worden vervangen, hetgeen grotendeels eerst kan geschieden na betaling van zware belastingen, al wordt op nieuwe investeringen versnelde afschrijving door de fiscus toegestaan. Financiering uit eigen winst zal dan ook vermoedelijk in de komende periode minder vlot verlopen. De waardevermindering van het ruilmiddel werkt slechts langzaam door en zal zich niet alleen in gunstige zin voor reeds bestaande „Sachwerte" uiten: scherp onderscheid zal moeten worden gemaakt tussen ondernemingen, die in staat zijn hun uitrusting op peil te houden of zelfs uit te breiden uit reeds aanwezige of zelf verdiende middelen, en die, welke genoodzaakt zijn voor deze doeleinden een beroep op geldgevers te doen. Alles bijeen genomen is het waarschijnlijk dat van nu af aan de ontwikkeling der winsten een meer uiteenlopend beeld zal gaan tonen en dat alleen uit dezen hoofde dus reeds sprake zal zijn van een meer selectieve koersontwikkeling van individuele fondsen.

In 1947 heeft een massale beweging plaats gevonden, die ook thans nog, zij het op mindere schaal, voortgang vindt, nl. de repatriëring van vroeger in het buitenland belegde gelden en de herinvestering daarvan op de lokale markt. Deze beweging, die de transformatie inluit van de internationale kapitaalmarkt naar de lokale beurs, heeft voorbijgaand een grote activiteit teweeggebracht, ook al blijven de omzetten, gemeten naar het beurszegel in guldens, zelfs ondanks deze slechts eenmaal voorkomende omzetting nog beneden die van normale vooroorlogse jaren ¹⁾.

1) Opbrengst beurszegel	1936	f 5.900.000
	1937	f 9.000.000
	1938	f 4.400.000
	1947	f 2.866.000
4 mnd. 1948		f 2.229.000

Blijkens de Derde Deviezennota werd in 1947 geliquideerd aan buitenlandse saldi f 500 miljoen en buitenlandse effecten f 430 miljoen, samen f 930 miljoen. In 1948 worden volgens dezelfde nota, en met inbegrip van f 125 miljoen inschrijvingen door buitenlanders op binnenlandse emissies, slechts f 339 miljoen uit dezen hoofde verwacht, een verschil van ongeveer f 600 miljoen, hetgeen méér is dan vroeger in totaal gedurende een geheel jaar aan besparingen ter beschikking kwam. Daar komt nog bij, dat, voorzover het dollarfondsen betreft, de opbrengst van een groot deel terstond wordt gebonden door inschrijving op de binnenlandse dollarlening en Mitsdien niet meer ter beschikking komt voor belegging in aandelen, m.a.w. een in het vorige jaar, nog zeer belangrijke kapitaalbron voor het bedrijfsleven is geleidelijk aan het opdrogen.

Tengevolge van het heersende belastingstelsel kunnen particuliere besparingen in 1948 evenmin als vorig jaar een noemenswaardige rol spelen bij de kapitaalverschaffing aan het bedrijfsleven.

Wat de netto-investeringen van het bedrijfsleven betreft, is niet bekend of de raming hiervoor in het Centrale Plan 1947 van ongeveer f 1,4 miljard juist is gebleken. Wegens de opvulling der voorraden, die verleden jaar in het algemeen heeft plaats gevonden, bestaat de indruk, dat dit bedrag wel enkele honderden miljoenen hoger kan hebben gelegen. Dit jaar zal de voorraadbeweging waarschijnlijk omgekeerd verlopen, omdat door de dollarschaarste enige intering plaatsvindt. Al zouden de netto-investeringen daardoor dit jaar lager worden, dit neemt niet weg, dat reeds thans het door-emissies van ondernemingen opgenomen bedrag in 1948 hoger is dan het totaal der emissies in 1947²⁾. Dit kan als symptoom gelden van de grenzen der „zelffinanciering”. Ook al zouden de investeringen dit jaar iets geringer zijn, het ziet er naar uit dat de vermindering van de door repatriëring voor herbelegging beschikbaar komende gelden en de aderlating ter voldoening der heffingen belangrijker zullen zijn, zodat de verkrapping van de markt voor nieuwe emissies, welke valt waar te nemen, wellicht geen voorbijgaand verschijnsel zal zijn.

De dividendstop dwingt bovendien succesvolle ondernemingen geld in kas te houden, ook al heeft men dit niet direct voor eigen financiering nodig en dient in die gevallen als hindernis op de weg van besparing naar investering, in plaats van de doorstroming te bevorderen.

Krachten in opwaartse richting.

Vermelden wij thans de krachten, die in opwaartse richting op het koersniveau inwerken. In de eerste plaats valt hier te noemen de nog steeds voortdurende abnormaal snelle fondsvorming in sociale en andere verzekeringsinstellingen, tengevolge van wettelijke maatregelen en van de fiscaal begunstigde aanpassing van pensioen- en voorzieningsfondsen aan het gestegen loonpeil en de gedaalde rentevoet. Deze invloed deed zich ook reeds in 1947 gelden en is dus geen nieuw verschijnsel. Nieuw wordt de accumulatie van middelen in de tot stand gekomen bedrijfspensioenfondsen. Al dit geld zoekt intussen overwegend belegging in vaste rente-dragende fondsen en vooralsnog staat dus slechts een gering deel daarvan ter beschikking voor het fourneren van risicodragend kapitaal, welke omstandigheid eerder werkt in de richting van een grotere marge tussen de rentevoet voor obligaties en het rendement op aandelen, nadat deze marge in de laatste jaren door de aversie van het publiek tegen obligaties en de drang tot omzetting in aandelen sterk is ingekrompen.

De belangrijkste hausse-factor blijft natuurlijk het te-

¹⁾ Emissies van het bedrijfsleven (nieuw geld):

	1947	1948 (Jan — 4 Juni)
Aandelen	f 99.343.000	f 364.900.000*
Obligaties	„ 144.867.000	„ 81.900.000
	f 244.210.000	f 446.800.000*

²⁾ exclusief f 125 miljoen door buitenlanders op de emissie Koninklijke ingeschreven.

kort der overheidsfinanciën, hetwelk volgens de begroting circa f 1,6 miljard zou bedragen. Dank zij de ruim vloeiende belastingopbrengsten zal dit misschien wel iets lager komen te liggen, maar het blijft een zo massaal verschijnsel, dat het de twijfel levendig houdt of de waardevermindering van de gulden reeds in voldoende mate in het prijzenstelsel tot uitdrukking is gekomen. In dit opzicht neemt ons land thans in West-Europa een ongunstige uitzonderingspositie in.

Van overheersend belang voor het gehele marktbeeld zal dan ook o.i. de vraag zijn, welk gebruik gemaakt zal worden van de gulden, die de binnenlandse kopers voor de Marshall-goederen zullen betalen. Indien deze middelen niet aan het verkeer zouden worden onttrokken en aldus als tegenwicht tegen de inflatoire invloed van het deficit zouden dienen, dan zou de hausse-tendens ongetwijfeld weer doorbreken, vrijwel ongeacht hetgeen elders plaatsvindt. Onze autoriteiten hebben hiermede — tezamen met de Amerikaanse administratie — een krachtig middel voor marktbeheersing in handen.

* * *

Maar al krijgt onze beurs allengs meer en meer het karakter van een locale markt, toch kan men haar niet geïsoleerd van de conjunctuur in het buitenland bekijken. Verschillende onzer leidende ondernemingen zijn geen Nederlandse maar wereldzaken. Andere, zoals de scheepvaartfondsen, zijn ten volle afhankelijk van de situatie op de wereldmarkt. De gevolgen van een economische unie der Beneluxlanden zijn nog niet te overzien. Weliswaar kan deze op de duur niet anders dan voor alle betrokkenen gunstig zijn, doch het onmiddellijke effect zal voor de onderscheiden takken van bedrijf zeer verschillend uitvallen. Een blik op de koersen, die voor obligaties in België gelden, duidt er op, dat diepgaande verschillen ook in beleggings- en financieringsgewoonten zullen moeten worden overbrugd. Vele Belgische ondernemingen hebben, vermoedelijk onder invloed van devaluaties in het verleden, veel meer met vreemd geld gewerkt dan bij ons gebruikelijk is, zodat in de obligatierente daar te lande een zekere risicopremie begrepen is. Ook de sociale fondsvorming is daar minder ontwikkeld dan ten onzen.

Wat de wereldconjunctuur betreft (als daarvan nog kan worden gesproken) moet worden volstaan met de nuchtere opmerking, dat wij weer een jaar verder zijn met de bevrediging van de opgestuwde vraag naar goederen, dat de productiecapaciteit overal met kracht wordt uitgebreid, en dat de fundamentele onevenwichtigheden, die door de oorlog ontstaan zijn, pas langzamerhand ten volle aan de dag treden. Er zijn reeds tekenen, die tot voorzichtigheid manen, al kunnen hernieuwde bewapeningsprogramma's de moeilijkheden verder naar de toekomst verschuiven.

Voor ons land gunstig is in elk geval het vooruitzicht, dat onze contacten met Indonesië en Duitsland in de toekomst zullen verbeteren, omdat het slechter dan in de verstreken periode bijkans niet kan! Door de onzekere toestand in Indië was dit terrein voor serieuze belegging tot dusver vrijwel uitgevallen, waardoor de keus beperkt bleef tot industrie, scheepvaart en oliewaarden. In de huidige constellatie zou een verbeterde stemming ten opzichte van Indonesië de aandacht voor de industriële fondsen waarschijnlijk verzwakken.

Trachten wij nu uit al deze overwegingen een conclusie te trekken, dan kan men stellen, dat enkele der oude factoren, die in opwaartse richting werkten, blijven doorwerken, doch dat andere langzamerhand aan kracht verliezen, terwijl de factoren, die in neerwaartse richting werken, allengs aan kracht schijnen te winnen. Wellicht zal te midden van alle onzekerheden op de duur door de beleggers weer meer aandacht worden gewijd aan het belang van een goed verdeeld bezit en van het aanhouden van een behoorlijke liquiditeit om van zich voordoende gelegenheden gebruik te maken. Het zou teleurstellend

zijn, indien ondanks alle contrôles zich onverhoopt een situatie zou voordoen, zoals wij die uit de conjunctuur-omslag in het verleden kennen, nl. dat de middelen komen te ontbreken voor de financiering van halfvoltooid industriële projecten.

Voor de niet zeer verwijderde toekomst valt een geduchte inkrimping van de beursaffaire te vrezen, tenzij de voorwaarden kunnen worden verwezenlijkt, die het voor buitenlands kapitaal aantrekkelijk zouden maken zich bij Nederlandse en Indische ondernemingen te interesseren door participatie in emissies ter beurze van Amsterdam, zoals dit in de twintiger jaren in grote stijl van Engelse zijde is geschied.

Amsterdam.

E. F. PHILIPP.

DE BELGISCHE OORLOGSSCHADE- REGLING (II).

De herstelvergoedingen.

Alleen de materiële en zekere schade, die rechtstreeks toegebracht werd door oorlogshandelingen aan lichamelijke goederen, roerende of onroerende, op Belgisch grondgebied, na 27 Augustus 1939¹⁾, zal aanleiding geven tot financiële tussenkomst van de Staat²⁾.

Wordt dus uit het toepassingsveld van de wet van 1 October 1947 gesloten, schade zoals: verlies van cliënteel ten gevolge van gedwongen evacuatie, winstderving vloeiende bijv. uit de onmogelijkheid een geteisterd eigendom te verhuren, zuiver monetaire verliezen, verlies van schuldvorderingen, effecten, enz.³⁾

Als oorlogshandelingen worden beschouwd niet alleen de eigenlijke krijgsvérrichtingen, maar ook de zgn. bezettingsdaden (zoals het wegnemen van meubelen, materiaal en voorraden door de bezetter), de sabotagedaden, de aanslagen gepleegd tegen private eigendommen dank zij de ontredde van de openbare besturen⁴⁾, de gedwongen evacuatie, enz.

De Belgische opeisingen, zowel burgerlijke als militaire, alsook de opeisingen voor de geallieerde legers, worden vergoed op grond van bijzondere wetten en de wet van 1 October 1947 is er bijgevolg niet op toepasselijk. De opeisingen door de vijand worden integendeel als oorlogsschade beschouwd, voorzover de eigenaar nog niet uit dien hoofde werd vergoed. Zij zullen trouwens in geen geval vergoed worden voor een bedrag hoger dan hetgeen de eigenaar zou ontvangen hebben indien de opeising van de Belgische militaire overheden ware uitgegaan (art. 8).

De tussenkomst van de Staat voor de herstelling van de oorlogsschade — onverschillig of deze tussenkomst geschiedt door betaling van een herstelvergoeding dan wel door het toekennen van een restauratiekrediet — grijpt alleen plaats indien de geteisterde zekere voorwaarden vervult van eigendom, burgertrouw en nationaliteit.

Eigendom. Het recht op staats-tussenkomst ontstaat in hoofde van hem — fysieke persoon of juridisch wezen — die ten dage van het schadegeval eigenaar was van het geteisterd goed. Huurders en vruchtgebruikers worden dus principieel niet schadeloosgesteld voor het verlies van hun genotsrecht.

Burgertrouw. De wetgever heeft geoordeeld geen recht op de staats-tussenkomst — die, zoals hoger bewezen, door het solidariteitsbeginsel is gemotiveerd — te moeten toekennen aan personen wier gemis aan burgertrouw tijdens de bezetting blijkt uit een definitieve veroordeling of administratieve maatregel, noch aan rechtspersonen

waarvan de Staat bewijst dat zij voordeel hebben gehaald uit de onvaderlandse houding van een veroordeelde beheerder, zaakvoerder of directeur (art. 5—7).

Nationaliteit. Zoals na de oorlog 1914—1918 wordt het voordeel van de staats-tussenkomst voor het herstel van de oorlogsschade in principe voorbehouden aan de gesinistreerden welke de Belgische nationaliteit bezitten, tevens op de dag van het schadegeval en op 10 November 1947, datum van de inwerkingtreding van de wet (art. 3).

De nationaliteit van een rechtspersoon wordt, naar de criteria van het gemeen recht, bepaald door de wet waaronder hij werd opgericht en door de ligging van de maatschappelijke zetel. Maar daarenboven eist de wet van 1 October 1947 — zoals trouwens de wetten van 1919—1921 — als voorwaarde voor de staats-tussenkomst voor de herstelling van geleden oorlogsschade:

— wat betreft de verenigingen, dat zij zouden samengesteld zijn uit een meerderheid van Belgische staatsburgers;

— wat betreft de vennootschappen, dat de meerderheid der kapitalen onderworpen aan het regime van de vennootschap zouden toebehoren aan natuurlijke of juridische personen van Belgische nationaliteit.

Deze voorwaarden moet de rechtspersoon vervullen gedurende gans de tijd verlopen tussen het schadegeval en 10 November 1947.

De principiële uitsluiting van de vreemdelingen uit het voordeel van de herstelvergoedingen ontmoette men tot nu toe in het oorlogsschaderecht van alle landen — behalve van deze, zoals Engeland (*War Damage Acts 1941—1942—1943*) waar de herstelling op het principe van de verplichte onderlinge verzekering is georganiseerd. Zij wordt voorgesteld als het noodzakelijk gevolg van het beginsel van de solidariteit onder de leden van eenzelfde politieke gemeenschap.

De wet van 1 October 1947 voorziet w.t.v. de mogelijkheid in België gesinistreerde vreemdelingen op gelijken voet te stellen als Belgische staatsburgers, op grond van internationale overeenkomsten. Een akkoord met Frankrijk werd, na de eerste wereldoorlog, gesloten op 9 October 1919. Het lijkt geen twijfel dat nu ook, in 't bijzonder met Nederland, dergelijke overeenkomsten niet lang zullen uitblijven.

Het recht van de gesinistreerde op financiële staats-tussenkomst is vatbaar voor overdracht, zowel onder de levenden als uit oorzaak des doods. De wetgever heeft evenwel zekere misbruiken willen voorkomen, welke zich na de oorlog 1914—1918 hadden voorgedaan, zakenkantoren en particulieren, speculerend op de onwetendheid en de nood van de geteisterden, hadden toen soms deze rechten tegen spotprijzen afgekocht en nadien vaak aanzienlijke vergoedingen geïncasseerd.

Derhalve werd nu één verschil gemaakt naar gelang de overdracht van rechten op oorlogsschadevergoeding plaats-grepen vóór of na 10 November 1947. De afstand die vóór dien datum geschied is bood ontegensprekelijk een speculatief karakter: het voorwerp ervan was geen recht onder schorsende voorwaarde, maar een loutere hoop, want niemand kon met zekerheid bevestigen, ten tijde van het sluiten van het contract, dat de wet in de toekomst aan overdrager en cessionair een vergoeding zou verlenen voor de schade door de oorlog teweeggebracht, noch *a fortiori* onder welke vorm en voorwaarden deze vergoeding zou worden toegekend. De afstand zal dan slechts uitwerking hebben tegenover de Staat tot het bedrag van de voor de afstand van het eventueel recht op schadevergoeding betaalde prijs, en maximum tot het bedrag van de schade-waarde per 31 Augustus 1939.

De overdracht van het recht op staats-tussenkomst, na 10 November 1947, biedt hetzelfde speculatief karakter niet meer, daar de eigenaar, althans bij benadering, het bedrag van de vergoeding, welke hij mag verhoppen, berekenen kan. Zij heeft dus volle uitwerking tegenover de

¹⁾ Datum waarop het Belgisch leger op oorlogsveld werd gebracht.

²⁾ Voor nadere bijzonderheden, cfr. J. van Houtte, o.c.

³⁾ Een speciale regeling geldt voor het verlies door oorlogseigen van titels aan toonder: B.W. 18 Mei 1945.

⁴⁾ De toepassing van het Decreet van 10 Vendémiaire J. IV, dat voor dergelijke gevallen de verantwoordelijkheid van de gemeente voorziet, werd voor de duur van de vijandelijkheden geschorst door de Wet van 17 Mei 1947.

Staat, maar moet niettemin geautoriseerd worden door de Provinciale Directeur voor oorlogsschade of door de Commissie van Beroep, al naar gelang de afgestane rechten — waarde per 31 Augustus 1939 — beneden of boven de 50.000 Frank zijn geschat (art. 50).

Bij afwijking van deze regelen zal de cessionair alle rechten van de overdrager op financiële tussenkomst genieten tegenover de Staat — de afstand geschiedde vóór of na 10 November 1947, met of zonder de toelating van de Provinciale Directeur voor oorlogsschade of van de Commissie van Beroep — in een aantal gevallen waarin de afstand, naar alle waarschijnlijkheid, zonder speculatieve bedoelingen is geschied, zoals: schikking onder familieleden, openbare verkoop van het geteisterd goed om uit onverdeeldheid te treden, inbreng in vennootschap of overreiking van een rechtspersoon (art. 51)⁵⁾.

De oorlogsschadevergoeding is niet vatbaar voor beslagname, behalve indien de gesignisteerde reeds vóór het toekennen van de vergoeding herbouwd heeft of ontslagen wordt van de verplichting weder te beleggen (art. 53).

Waarin bestaat nu de oorlogsschadevergoeding naar de Belgische wet van 1 October 1947?

Nadat het principe van de integrale vergoeding voor alle opgelopen oorlogsschade, zonder onderscheid, om financiële en andere redenen werd verworpen, gaf het Parlement de vooreken aan een stelsel van differentieële schadeloosstelling, dat we eerst zullen samenvatten als volgt:

1. Uitsluiting van de betrekkelijk geringe schade (Vrijstelling).

2. Behouding van de (vrij talrijke) gevallen waarin de gesignisteerde integrale vergoeding geniet, wordt een fractie van de schade (bepaald naar de vermogenstoestand van de geteisterde) niet vergoed (*Abatement*).

3. De herstelvergoeding is gelijk aan de waarde van de schade per 31 Augustus 1939, na aftrek van het abatement, vermenigvuldigd met een coëfficiënt dat varieert: a. volgens het netto-vermogen van de gesignisteerde op 9 October 1944; b. voor geteisterden uit dezelfde vermogenscategorie, volgens de omvang van de schade.

4. Verschillende vergoedingsregimes zijn voorzien, naar gelang het gaat om onroerende goederen van nature (waarmede schepen en boten in de regel worden gelijkgesteld) — huismeubelen en klederen — onroerende goederen door bestemming en roerende goederen dienende tot bedrijfsdoeleinden — en stocks.

5. Nooit kan de herstelvergoeding meer bedragen dan de werkelijke kost van wederopbouw of herstel „onder aanneembare voorwaarden” van de vernielde of beschadigde goederen (art. 9, § 4).

Door de *vrijstelling* heeft de wetgever de staatstussenkomst willen uitsluiten voor de menigvuldige schadegevallen waarin het verlies niet zo groot is, dat de gesignisteerde werkelijk financiële hulp van de gemeenschap behoeft.

Voor het bepalen van de geringe, niet te vergoeden, schade, past de wet tevens een absoluut en een relatief criterium toe.

Absoluut criterium. Er wordt geen vergoeding toegekend, wanneer de globale oorlogsschade geleden door een persoon — behalve in geval van onvermogen.⁶⁾ — niet meer bedraagt dan 3.000 Frank (waarde per 31 Augustus 1939) (art. 8, § 2).

Relatief criterium. Er wordt geen vergoeding toegekend wanneer de globale schade voor éénzelfde geteisterde (waarde per 31 Augustus 1939) zekere maxima niet overtreft, vergeleken met het netto-vermogen op 9 October 1944.

⁵⁾ J. van Houtte, „Afstand van het recht op Staatstussenkomst voor herstel van de oorlogsschade”, „Tijdschrift voor Notarissen”, 1948, 33-40.

⁶⁾ De „staat van behoefte”, in de zin van art. 8 van de wet van 1 October 1947, werd bepaald bij Besluit van de Regent van 12 Januari 1948.

	voor geteisterden uit categorie	met een netto-vermogen op 9-10-1944, beneden:
Fr. 3.000	A	Fr. 200.000
„ 10.000	B	„ 500.000
„ 20.000	C	„ 1.000.000
„ 50.000	D	„ 2.000.000
„ 100.000	E	„ 5.000.000
„ 200.000	F	„ 10.000.000
„ 500.000	G	„ 20.000.000
„ 1.000.000	H	„ 50.000.000
3 % van het vermogen.	I	hoven „ 50.000.000

Logisch moest dan niet enkel een vrijstelling, maar ook een *abattement* worden voorzien. M.a.w. een fractie van de schade, gelijk aan het bedrag waarvoor de Staat geen herstelvergoeding verleent, zal in elk geval door de gesignisteerde worden gedragen, ook dan wanneer het totaal van de door hem opgelopen oorlogsschade meer beloopt dan de som waarvoor er vrijstelling is. Uitzondering wordt enkel gemaakt in geval van integrale vergoeding. Het abatement is forfaitair berekend volgens vermogenscategorie (zie tabel hierboven). Enkel voor de zeer grote vermogens, nl. deze boven 50.000.000 Frank (categorie I) wordt het berekend naar het netto-vermogen per 9 October 1944.

De raming van de schade moet altijd geschieden op basis van de normale prijzen op 31 Augustus 1939. De op 31 Augustus 1939 te bepalen waarde is (voor de gebouwen) niet de verkoopwaarde, maar de prijs van de wederopbouw in de staat vóór het schadegeval, — (voor de nijverheidsuitrusting en grondstoffen) de commerciële waarde van aankoop, — (voor koopwaren en producten gefabriceerd door de geteisterde) de commerciële verkoopwaarde, moet een aftrekking worden toegepast „uit hoofde van economische en materiële ouderdomssleet vóór het schadegeval, recuperatie van afval, oud-ijzer, wederbruikbare materialen en elementen, wrakken, geredde waren, enz.” (art. 9, § 1).

De vergoeding is — behalve voor huismeubelen en klederen — altijd gelijk aan de waarde 1939 van de schade, vermenigvuldigd door een veranderlijke coëfficiënt,

Die coëfficiënt moet, in bepaalde gevallen, op zulke wijze berekend worden, dat de gesignisteerde het integraal herstel geniet, m.a.w. dat de vergoeding er toe strekt „het onroerend goed in de staat te herstellen, waarin het zich zou bevinden, moest het geen schade geleden hebben” (art. 9, § 1). De coëfficiënten zullen derhalve moeten vastgesteld worden naar gelang van het prijzniveau op de plaats en rond de tijd waarop de wederopbouw geschiedt.

Het voordeel van de integrale vergoeding wordt niet, als algemene regel, aan alle gesignisteerden toegekend. Maar, ofschoon de wetgever veel voorzichtiger is geweest in 1947 dan in 1918, zullen niettemin een groot deel van de geteisterden dat gunstregime genieten.

a. Eerst noemen wij de krijgsgevangenen en politieke gedetineerden, voor alle materiële schade — waarbij ook het verlies van weeldegoederen en van geld gerekend wordt — die het rechtstreeks gevolg is van hunne arrestatie en gevangenhouding (art. 11).

b. Ten tweede, de onroerende schade, onder limitatieve voorwaarden:

1. De integrale vergoeding wordt enkel voorzien voor gesignisteerden uit vermogenscategorie A, t.t.z. voor gesignisteerden die niet meer bezaten dan 200.000 Frank netto per 9 October 1944.

2. Eer mogen deze gesignisteerden, op 9 October 1944, geen onroerende goederen bezitten waarvan de globale verkoopwaarde, op 31 Augustus 1939, en in hun toestand vóór het schadegeval, na aftrek van de verkoopwaarde van het terrein hoger was dan 80.000 Frank. Dit laatste bedrag moet verhoogd worden met 5 pCt per bloedverwant in de opgaande linie of kind ten laste en bij de gesignisteerde inwonend op het ogenblik van het schadegeval (art. 9, § 1).

3. En tenslotte moet de vergoeding worden aangewend tot wederopbouw van een gebouw, dat de gesinistreerde dient tot woning.

c. Een derde geval is er nog waarin de gesinistreerde, onder zekere voorwaarden, het voorrecht geniet van het integraal herstel, n.l. dat van de wederopbouw van een boot die de eigenaar tevens tot woning dient (ibid.).

Verwacht wordt, dat ruim 50 pCt van de gesinistreerden in België het regime van de integrale vergoeding zullen genieten. Zulks betekent niet dat de helft van de oorlogsschade, in waarde uitgedrukt, integraal vergoed wordt op kosten van de Staat.

De algemene regel in de wet van 1 October 1947 is de beperkte en differentiële staatstussenkomst voor de herstelling van de oorlogsschade.

Behalve voor huismeubelen, klederen en huisgerief — waarvoor een regime van forfaitaire „mobilaire eenheden” is voorzien ⁷⁾, en voor de stocks — waarvoor de herstelvergoeding beperkt is op de waarde per 31 Augustus 1939, is de herstelvergoeding in principe gelijk aan de waarde van de schade op 31 Augustus 1939 (na aftrek van het abattement), vermenigvuldigd overeenkomstig artikel 9 (tabel hieronder), met een coëfficiënt, die bepaald is naar de vermogenscategorie waartoe de gesinistreerde behoort en, voor gesinistreerden uit éénzelfde vermogenscategorie, per schijf, naar de omvang van de schade:

Vergoedingscoëfficiënt volgens vermogen op 9—10—1944

Schijven der schade in 1.000 frank	A	B	C	D	E	F	G	H
0 tot 3	0	0	0	0	0	0	0	0
3 „ 10	3,5	3,4	0	0	0	0	0	0
10 „ 20	3,5	3,4	0	0	0	0	0	0
20 „ 50	3,5	3,4	3,2	0	0	0	0	0
50 „ 100	3,5	3,4	3,2	2,5	0	0	0	0
100 „ 200	3,5	3,4	3,2	2,5	2	0	0	0
200 „ 500	3	3	2,9	2,5	2,1	1,9	0	0
500 „ 1.000	3	3	2,9	2,5	2,2	2	1,8	0
1.000 „ 2.000	2,6	2,6	2,6	2,6	2,3	2,1	1,9	1,7
2.000 „ 5.000	2,4	2,4	2,4	2,4	2,6	2,2	2	1,8
5.000 „ 10.000	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,4	2,1	1,9
10.000 „ 20.000	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,3	2
20.000 „ 50.000	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,2
50.000 en meer	2	2	2	2	2	2	2	2

Voor de geteisterden van de laatste categorie (50.000.000 Fr. en meer netto-vermogen) is de herstelvergoeding gelijk aan de waarde van de schade op 31 Augustus 1939, waarop een verhogingscoëfficiënt wordt toegepast, bepaald volgens onderstaande tabel:

Schijven van het vermogen voorgesteld door de schade	Vergoedingscoëfficiënt
Van 0 tot 3 %	0
Van 3 tot 6 %	1,6
Van 6 tot 10 %	1,7
Van 10 tot 25 %	1,8
Van 25 tot 50 %	1,9
Van 50 % en meer	2,1

In de regel past men op het geval van verlies of beschadiging door oorlogshandelingen van schepen en boten dezelfde principes toe als voor de herstelling van de oorlogsschade aan onroerende goederen van nature. Er valt evenwel op te merken, dat de schade aan zeeschepen meestal buiten het toepassingsveld zal vallen van de wet van 1 October 1947. Een Koninklijk Besluit van 7 Augustus 1939, genomen ter uitvoering van de Wet van 16 Juni 1937, heeft immers een „Vereniging voor Onderlinge Zeeverzekering tegen Oorlogrisico's” (V.O.Z.O.R.) ingericht, waarbij verplichtend moesten aangesloten worden alle handelsschepen, vissersboten, sleepboten en baggerzeboten varende onder Belgische vlag. Een Besluit-wet van 27 Februari 1947 heeft t.a. op definitieve wijze de vergoeding geregeld van de schade geleden door de vaartuigen, verplichtend aangesloten bij de V.O.Z.O.R. Deze definitieve regeling „sluit elke vordering uit vanwege

⁷⁾ De omvang en de waarde der „mobilaire eenheden” werd vastgesteld bij Besluit van de Regent van 27 Maart 1948.

de reders onder dekking van de algemene wet op de oorlogsschade”.

De schade, toegebracht door oorlogshandelingen aan roerende goederen, onroerend geworden door bestemming, of voor bedrijfsdoeleinden bestemd, wordt vergoed op volgende basis: behoort de geteisterde tot vermogenscategorie A, dan wordt de waarde 1939 van de schade, na aftrek van het abattement, vermenigvuldigd met de eenvormige coëfficiënt 2. Behoort de geteisterde tot een andere vermogenscategorie, dan past men de tabellen toe, dienende voor de berekening van de herstelvergoeding voor onroerende goederen van nature; echter met dien verstande dat de coëfficiënt toegepast op het geheel van de schade, uitgedrukt in waarde 1939, na aftrek van het abattement, niet hoger mag zijn dan 2 (art. 9, § 1, B).

Brevitatis causa zullen wij niet uitweiden over de supplementaire herstelbetalingen welke de gesinistreerde eventueel zal ontvangen wegens nuttige en nodige bewaarderwerken door hem uitgevoerd om de schade te beperken (bijv. verhuiskosten na bombardement), of wegens ereloon betaald aan deskundigen. Evenmin zullen wij de gevallen uiteenzetten, waarin het bedrag van de oorlogsschadevergoeding verminderd wordt wegens reeds ontvangen voorschotten, praestaties in natura van de openbare besturen genoten, enz. . . . (art. 9, § 2).

Het geval van de betalingen, gedaan door de verzekeringsmaatschappijen tegen oorlogrisico's, wordt geregeld op grond van volgend onderscheid. Gaat het om een betaling aan een geteisterde aangesloten bij een vereniging voor onderlinge verzekering, dan wordt het bedrag ervan niet afgetrokken van de herstelvergoeding. De geteisterde is immers contractueel verplicht de vergoeding te storten in de kas van de mutualiteit. Gaat het integendeel om een betaling door een ander verzekeringsorganisme, dan wordt de vergoeding toegekend krachtens de wet van 1 October 1947 wel verminderd met het bedrag ervan, maar na aftrek van de aan het verzekeringsorganisme betaalde premien.

Er zijn echter twee punten in de wet van 1 October 1947, waarop wij meer in 't bijzonder de aandacht wensen te vestigen, n.l. de differentiële vergoeding van de gesinistreerden naar hun vermogen en de verplichting van wederbelegging.

Eén van de hoofdkenmerken van de Belgische wet op de herstelling van de oorlogsschade aan private goederen is de bepaling van de herstelvergoeding, rekening houdend met het fortuin van de geteisterde op 9 October 1944.

Doordat het onmogelijk was gebleken aan alle gesinistreerden, zonder onderscheid, integrale vergoeding voor de geleden schade toe te kennen, heeft de Belgische wetgever geoordeeld dat de staatstussenkomst moest bepaald worden naar verhouding van de vermogenstoestand van de geteisterde na het schadegeval. Volgende principes zijn aldus de grondslag geworden van artikel 9 van de wet van 1 October 1947: „Bij gelijke schade, gunstiger behandeling, naarmate het fortuin minder groot is. Bij gelijk fortuin, gunstiger behandeling naarmate de toegebrachte schade groter is” (2de Aanvullend Verslag van de Heer Vranckx, namens de Kamercommissie, blz. 5).

Nadat het principe aanvaard werd van een referentie naar het vermogen voor de bepaling van de herstelvergoeding (vrijstellingen, abattement en vermenigvuldigingscoëfficiënt), diende nog de datum vastgesteld, waarop de toestand van het fortuin beschouwd moest worden. Wilde men het verlies, dat de oorlogsschade aan de gesinistreerde had berokkend, vergeleken bij zijn fortuin, nauwkeurig berekenen, dan had men dit verlies moeten schatten op de dag van het schadegeval, of onmiddellijk daarna. Indien men integendeel de persoonlijke middelen van de geteisterde tot herstelling zo juist mogelijk wilde beoordelen, dan was het op de dag van de wederopbouw dat men het nettopatrimonium berekenen moest.

Met beide systemen gingen evenwel onoverkomelijke

moeilijkheden gepaard. Daarentegen was de datum van 9 October 1944 om praktische redenen te verkiezen. De wet van 17 October 1945 had immers een buitengewone belasting van 5 pCt gevestigd op het kapitaal van de fysieke en juridische personen, zoals het bestond op 9 October 1944, dag waarop, ter uitvoering van de zgn. besluiten Gutt, de telling van de vermogensbestanddelen in deviezen, effecten, enz. was geschied.

Men weet t.a., dat in het stelsel van de wet van 1 October 1947 de geteisterden gerangschikt worden, voor de bepaling van de herstelvergoeding, in 9 categorieën, niet naar het exacte bedrag van hun vermogen op 9 October 1944, maar naar de omvang bij benadering ervan.

Zo zijn alle gesinistreerden met een vermogen bijv. tussen 200.000 en 500.000 Fr. aan hetzelfde regime onderworpen (categorie B). Evenmin wordt er een verschil gemaakt bijv. in categorie C tussen deze, die nauwelijks het minimum voor de categorie bezitten (500.000 Fr.) en deze, waarvan het fortuin het maximum bereikt (1.000.000 Fr.). Alleen in de zeldzame gevallen waarin het fortuin op 9 October 1944 50.000.000 Fr. te boven gaat, moet het netto-bedrag van het vermogen nauwgezet bepaald worden. Deze solutie, die zeker niet de beste is van het standpunt uit van de abstracte rechtvaardigheid, drong zich nochtans op, wilde men niet alleen de berekeningen voor de vaststelling van het patrimonium op een minimum herleiden, maar ook discussies vermijden met de aanvragers van herstelbetalingen, voor wat betreft de samenstelling van hun vermogen en de juiste waarde ervan.

Het is wel duidelijk dat de wetgever, voor de rangschikking van de geteisterden in categorieën naar gelang van hun vermogen, zoveel mogelijk de gegevens tracht te gebruiken welke door de dienst van de kapitaalbelasting kunnen worden verschaft.

Wij vrezen nochtans dat de administratie bij de toepassing van de wet van 1 October 1947 voor zeer ernstige moeilijkheden zal staan. Men verlieze immers niet uit het oog, dat de belasting ingevoerd bij de Belgische wet van 17 October 1945 een zakelijke belasting is op de brutowaarde van de diverse bestanddelen van het kapitaal. Daardoor onderscheidt ze zich bijv. van het Franse „Impôt de solidarité nationale” en van de Nederlandse Vermogensheffing, beide personele belastingen op het ganse bezit van een natuurlijke of juridische persoon. Het passief van de belastingplichtige, in strijd met wat in Frankrijk of in Nederland gebeurt, komt niet in aanmerking (behalve in uitzonderlijke gevallen).

Integendeel voorziet de wet van 1 October 1947 dat de rangschikking van de gesinistreerden in categorieën moet geschieden op basis van het netto-vermogen, dus na aftrek van de lasten. Ook heeft een Besluit van de Regent van 7 November 1947 de wijze bepaald waarop, met het oog op de classificatie van de geteisterden, de netto-vermogens zullen worden geschat. Alhoewel daarbij vereenvoudigde procédés worden voorzien — o.m. voor de onroerende goederen van nature, de vermenigvuldiging van de kadastrale inkomens door nog vast te stellen coëfficiënten — zullen er onvermijdelijk geschillen ontstaan tussen de geteisterden en de administratie⁸⁾.

Een ander fundamenteel beginsel in de wet van 1 October 1947 is de verplichting voor hem, die een vergoeding voor herstel of een restauratiekrediet geniet, op straffe van verval de vergoeding of het krediet weder te beleggen.

Wat de praktische uitwerking van dit principe betreft is het stelsel van de wet van 1 October 1947 zeer soepel. Drie mogelijkheden worden immers voorzien: de eigenlijke wederbelegging, de wederbelegging door equivalent en de vrijstelling van de verplichting weder te beleggen.

De eigenlijke wederbelegging, waarvoor de gesinistreerde geen toelating moet aanvragen — want zij is geen gunst,

maar enkel de vervulling van een door de wet opgelegde plicht — kan op drie wijzen geschieden.

Ten eerste, door herstel, wederopbouw of wedersamenstelling van het geteisterd goed (art. 8, § 4, alinea 2). Het vernielde of beschadigde gebouw wordt bijv. in zijn vroegere staat hersteld (*herstel of wederopbouw*) en de vernielde voorraad wordt *weder samengesteld* door aankoop van grondstoffen gelijk aan deze welke de voorraad uitmaakten.

Ten tweede door wedersamenstelling van het geteisterde goed op een andere plaats op 's Lands grondgebied (art. 8, § 4, alinea 3). Daarmede wordt bedoeld de bouw in een andere gemeente, zelfs in een andere streek, van een goed met zelfde economische bestemming als het geteisterde goed.

Tenslotte door nieuwe inrichting van de verschillende bestanddelen, waaruit het geteisterde goed bestond (art. 8, § 4, alinea 4), bijv. door vervanging van een grote en ouderwetse constructie door een kleiner, maar modern gebouw.

De wetgever heeft het raadzaam geoordeeld, in het kader van 's Lands wederuitrusting, de wederbelegging toe te laten anders dan door de wederopbouw of aankoop van goederen, identiek dezelfde als het geteisterd goed.

Moest men bijv. de geteisterde ertoe verplichten, wanneer hij eigenaar was van een vernield nijverheidscomplex, een fabriek, tot dezelfde fabricatie bestemd, op te trekken, zelfs indien deze laatste niet meer leefbaar was? Daardoor drong zich de noodzakelijkheid op van de wederbelegging door equivalent. Maar deze is geen recht. Zij is enkel mogelijk mits toelating van de Minister van Wederopbouw, die eerst het advies moet invinnen van een interministeriële commissie, welke zal onderzoeken of het belang voor de geteisterde de wederbelegging door equivalent te verrichten wel overeenkomt met het algemeen belang.

Aldus kan de gesinistreerde ertoe gemachtigd worden de herstelvergoeding en het restauratiekrediet te besteden:

„hetzij voor de inrichting van een ander hem toebehorend goed” (art. 8, § 4, alinea 5), bijv. voor herstellings- of verbeteringswerken aan een niet geteisterd gebouw, maar dat ontegensprekelijk een groter nut oplevert dan het door oorlogsfeiten beschadigd eigendom;

„hetzij door de oprichting van een nieuw goed met een andere bestemming dan die van het geteisterde goed” (ibid), bijv. voor het bouwen van een aantal werkmanswoningen in plaats van een vernield kasteel;

„hetzij voor de aankoop van een goed ter vervanging” (ibid). Zo kan de geteisterde, mits toelating — indien hij bijv. wegens zijn hoge leeftijd niet wenst weder op te bouwen — lichamelijke roerende of onroerende goederen kopen met de hem toegekende vergoeding.

Tenslotte kan van de verplichting tot wederopbouw, tot herstel of tot wedersamenstelling, zelfs door equivalent, worden afgeweken, met toelating van de Minister. Maar de toegekende vergoeding zal dan nooit meer kunnen bedragen dan de waarde op 31 Augustus 1939 (art. 8, § 4, laatste alinea).

Opmerkenswaardig is het dat de wetgever, in 1947, langs de omweg van de opheffing van de verplichting weder te beleggen, nagenoeg hetzelfde resultaat bereikt als de wet van 1921: een herstelvergoeding hoger dan de vooroorlogse waarde van de schade kan enkel verkregen worden mits wederbelegging.

Daar het vanzelfsprekend niet mogelijk is de bundels van honderdduizenden geteisterden alle tegelijk te onderzoeken, noch *a fortiori*, alle herstelvergoedingen te betalen rond hetzelfde tijdstip, heeft de wet in een stelsel van voorrang (*prioriteiten*) voorzien. Des te belangrijker is het voor de gesinistreerde een voorrang te genieten, daar er geen interest op de herstelvergoedingen wordt betaald. Hoe meer de parlementaire debatten vorderden, hoe langer de lijst werd van de prioriteitsgevallen: schade geleden door politieke en krijgsgévangenen, herstel van zekere

⁸⁾ Cfr. J. van Houfte, Belastbaar kapitaal en vermogen. Een vergelijking tussen de wet van 17 October 1945 en de wet van 1 October 1947 in „Rechtskundig Weekblad” van 4 April 1948, kol. 881—886.

woonhuizen, van zekere meubelen, van zekere goederen tot bedrijfsdoeleinden bestemd, van zekere goederen die een uitzonderlijk economisch, sociaal of cultureel belang bieden voor het land, of die toebehoren aan een eigenaar, die de leeftijd van 65 jaar overschreden heeft.

Wij willen geenszins de noodzakelijkheid van die voorrang betwisten, maar menen toch dat de prioriteitsgevalen in de Belgische wet te talrijk zijn dan dat het stelsel doelmatig zou wezen. Daarbij komt dat — behalve voor de politieke en krijgsgevangenen, die een absolute voorrang genieten — alle prioriteiten op hetzelfde plan zijn gesteld door de wet. Een besluit, in Ministerraad overlegd, moet de prioriteiten rangschikken naar hun relatief belang: dat dit besluit nog steeds uitblijft bewijst wel hoe kies de opdracht is welke de wetgevende macht hierbij aan de uitvoerende heeft toevertrouwd.

Het overzicht van de procedure — waarmede wij deze analyse van de voornaamste bepalingen uit de wet van 1 October 1947 zullen besluiten — kunnen wij zeer kort maken.

Het recht op 'Staatsvissenskomst voor de herstelling van de oorlogsschade aan private goederen is geen burgerlijk, maar een politiek recht. Ook verloopt de hele rechtspleging voor administratieve instanties.

De eerste stap, na de aangifte van de geleden schade door de geteisterde, is het onderzoek van het dossier door de Provinciale Directeur voor Oorlogsschade, die een akkoord tracht te sluiten met de belanghebbende.

Wordt geen akkoord bereikt na deze zgn. verzoeningsprocedure, dan wordt het geschil onderworpen aan de provinciale Commissie voor Beroep. Deze is samengesteld uit een Staatscommissaris (jurist) en twee bijzitters gekozen: de ene uit een lijst van technici, de andere uit een lijst van gesinistreerden.

Voor schending van de rechtsvormen of verkeerde toepassing van de wet is beroep mogelijk voor de Raad van State ingericht bij de wet van 23 December 1946.

Brussel.

Prof. Mr J. VAN HOUTTE.

ENIGE ASPECTEN VAN DE LAATSTE ONTWIKKELINGEN VAN HET EUROPESE HERSTEL PROGRAMMA (III).

Het totstandkomen van de twee peilers van het Europees Herstel Programma, nl. de „Foreign Assistance Act 1948” en de overeenkomst nopens de Europese Economische Samenwerking, werden in twee voorafgaande artikelen besproken¹⁾.

Om nu een beeld te geven van de vele werkzaamheden, welke sinds het totstandkomen van de Parijse overeenkomst hebben plaats gevonden, lijkt het mij, dat het een overzicht van deze activiteit ten goede komt, wanneer men hierbij de werkzaamheden en de organisatie hier te lande en in Parijs onderscheidt, hoewel beide onverbreeklijk met elkaar zijn verbonden.

Het bleek reeds spoedig na de conferentie te Parijs in September 1947, dat in Nederland voorzieningen moesten worden getroffen met betrekking tot de nationale organisatie van het Europees Herstel Programma. Dr Hirschfeld werd benoemd tot Regeringscommissaris voor het Europees Herstel Programma. De Regeringscommissaris is verantwoording verschuldigd aan de Regering, welke in hoogste ressort de beleidsrichtlijnen bepaalt, volgens welke de Regeringscommissaris moet werken. Zeer bewust werd geen nieuwe grote organisatie opgezet. De verschillende onderdelen van het Nederlandse gedeelte van het Europees Herstel Programma moeten worden uitgewerkt door de bestaande departementale organen. Slechts was nodig een leidinggevende en coördinerende instantie, waar alle

draden van het ingewikkelde netwerk samenkomen. Deze functie vervult de Regeringscommissaris, waartoe hij beschikt over een klein bureau. Onder voorzitterschap van de Regeringscommissaris is ingesteld een interdepartementale werkcommissie voor het Europees Herstel Programma, waarin veelvuldig overleg wordt gepleegd met de betrokken departementen over de uitvoering van het beleid en dit beleid zelf.

De Regeringscommissaris is tevens hoofd van de Nederlandse delegatie te Parijs, alsmede eerste vertegenwoordiger in de Council en het Uitvoerend Comité.

Het bureau van de Regeringscommissaris zorgt voor het contact met de Amerikaanse Missie hier te lande. Het contact met de Amerikaanse autoriteiten in Washington geschiedt vrijwel uitsluitend door de Nederlandse Ambassade in Washington, welke daartoe de richtlijnen uit Den Haag ontvangt.

Wanneer men de taak van de Nederlandse instanties in haar geheel wil overzien, mag niet uit het oog worden verloren, dat Nederland met betrekking tot de E.H.P.-gelden ook optreedt voor de Overzeese gebieden, waarvoor belangrijke coördinerende arbeid is vereist.

Het werk van de Organisatie te Parijs vereist de aanwezigheid van een kleine permanente missie bij de Parijse organisatie. Vrijwel alle landen zijn ertoe overgegaan een dergelijk permanent bureau in Parijs op te richten. In dit bureau te Parijs wordt op de nauwste wijze samengewerkt tussen de Benelux-landen.

Tenslotte zij vermeld, dat de Regering een Raad van Advies uit het bedrijfsleven heeft gevormd, welke onder voorzitterschap staat van de Regeringscommissaris en van advies dient over belangrijke vraagstukken, welke met het Europees Herstel Programma samenhangen. Deze Raad bestaat uit vertegenwoordigers van Industrie, Landbouw, Handel, Bankwezen, Vakverenigingen, Scheepvaart en Wetenschap. Hierbij heeft de gedachte voorgezet, dat aan het bedrijfsleven bij de uitvoering van het Europees Herstel Programma een zo grote taak toevalt, dat vertegenwoordigers daarvan ten nauwste bij de met het Europees Herstel Programma samenhangende vraagstukken dienen te worden betrokken.

De „Economic Cooperation Administration” verkreeg bij de wet van 3 April 1948 de machtiging om, voordat de uiteindelijke toewijzingen waren gevoteerd, reeds 1 miljard dollar te gebruiken voor onmiddellijke hulpverlening. Dit miljard zou worden voorgeschoten door de „Reconstruction Finance Corporation”. Onmiddellijk na het totstandkomen der wet bereikte dan ook de Regeringen van de deelnemende landen een verzoek van Amerikaanse zijde om voor het kwartaal 1 April tot 30 Juni programma's in te dienen, waarbij aangegeven diende te worden, welk deel van dit programma onder het E.H.P. zou dienen te worden gefinancierd.

Inmiddels was te Parijs overeengekomen, dat een Europees programma nog niet in het kader van de in de organisatie gecoördineerde werkzaamheden kon worden opgesteld, aangezien noch de Europese, noch de Amerikaanse organisatie voldoende op gang waren gekomen. Als startdatum voor het werkelijke Parijse programma werd dan ook het begin van het derde kwartaal 1948 (dus het tweede kwartaal van de E.H.P.-hulp) genomen.

Het werd spoedig duidelijk, dat in het tweede kalenderkwartaal nog geen sprake kon zijn van een geordende gang van zaken. De Administrator van het E.H.P. was zojuist benoemd en besteedde veel van zijn tijd aan het opbouwen van zijn organisatie in Washington en in het buitenland. In deze overgangperiode werden de lopende zaken nog behandeld door het State Department, dat er echter nauwgezet voor waakte, dat geen ingrijpende beslissingen zouden worden genomen, welke de Administrator te zeer zouden binden.

Van werkelijke onderhandelingen kon dan ook geen

¹⁾ Zie „E.-S.B.” van 9 Juni en van 23 Juni jl.

spraak zijn en zoals boven reeds werd uiteengezet, moest de activiteit voor het tweede kalenderkwartaal zich beperken tot het indienen van programma's door de afzonderlijke landen. Voor Nederland waren aan het indienen van dit programma bijzonder moeilijkheden verbonden. Onze programma's waren tot dusverre steeds aankoopprogramma's geweest, terwijl thans door de Amerikanen een programma werd verlangd op basis van verschepingen. Hierdoor was de Nederlandse Regering gedwongen deze aankoopprogramma's schattenderwijs over te schakelen op verschepingsbasis. Dit bracht vooral voor de goederen met dikwijls lange en nauwelijks bekende levertermijnen grote moeilijkheden met zich. Bovendien betekende deze overschakeling van aankoopprogramma op verschepingsprogramma, dat nauwelijks van een nieuw programma sprake kon zijn, omdat de goederen, welke in de periode van April tot 30 Juni zouden worden verscheept, veelal besteld waren in een voorgaande periode, waardoor reeds een bepaalde omvang en structuur van het programma waren vastgesteld. Zoals uit persberichten bekend mag worden verondersteld, bepaalde in eerste instantie de Amerikaanse administratie het bedrag, dat voor Nederland in het tweede kwartaal beschikbaar zou worden gesteld, op 90 miljoen dollar.

Ongeveer tegelijkertijd verscheen een publicatie van de Amerikaanse Regering, bedoeld als voorlichting voor de „Appropriation Committees” van Huis en Senaat, waarin op uiterst gedetailleerde wijze de hulp aan de Europese landen per product en per land werd geanalyseerd. Hoewel nadrukkelijk aangekondigd als voorlopige schattingen, wekten deze zeer gedetailleerde cijfers toch de indruk, dat men thans een vrij vast idee voor ogen had omtrent de verdeling van de E.H.P.-hulp over de deelnemende landen. Een analyse van deze documenten, die in de wandeling „bruine boeken” zijn genaamd, zou hier te ver voeren.

Voor Nederland en de Overzeese gebiedsdelen werd berekend, dat zij voor een periode van 15 maanden, n.l. van 1 April 1948 tot 30 Juni 1949, zouden delen in de E.H.P.-hulp voor 777 miljoen dollar en op jaarbasis voor bijna 600 miljoen dollar. Daarbij was aangenomen, dat voor de periode van 15 maanden voor het Koninkrijk werd gerekend op een additionele credietfinanciering uit andere bronnen dan het E.H.P. van 175 miljoen dollar. Een zeer globale interne berekening leidde tot de conclusie, dat de 600 miljoen dollar op jaarbasis voor ongeveer 100 miljoen ten goede zouden komen aan de Overzeese Gebiedsdelen en voor circa 500 miljoen aan Nederland in Europa.

Het is vermoedelijk bekend, dat de E.H.P.-hulp kan worden verleend in de vorm van „grants” en van leningen. Een verdeling tussen grants en leningen gaven de „bruine boeken” echter niet.

Op 15 Mei 1948 deelde de Administrator aan de Nederlandse Regering mede, dat de hulp voor Nederland in Europa (voor het tweede kwartaal) was bepaald op 80 miljoen aan „grants” en 25 miljoen aan leningen.

Hierna volgden onderhandelingen over de vraag, welk deel van het ingediende programma onder leningen, welk deel onder „grants” en welk deel uit eventuele andere bronnen moest worden gefinancierd. Over de hulp voor de Overzeese Gebiedsdelen gedurende het tweede kwartaal bestaat nog geen afgerond beeld.

Het bestek van deze artikelen laat niet toe uitvoerig in te gaan op de problemen, welke bij de uitvoering van dit programma te voorschijn komen. Dit geldt te meer omdat alle instanties, zowel hier als in Washington, zich in een volstrekt nieuwe materie moeten inwerken, nieuwe systemen moeten opzetten en een ongekend gecompliceerd object in alle geledingen moeten gaan beheersen.

Zonder daarop diep in te gaan moge de procedure-kwestie als voorbeeld dienen: Hoe ook de wijze van aankoop, betaling of verrekening van het door de „Economic Cooperation Administration” goedgekeurde programma

moge zijn, de wet schrijft de Amerikaanse Administratie voor, zorg te dragen voor een bepaalde standaarddocumentatie wat betreft de verantwoording van de onder het E.H.P. afgesloten transacties. Men moet daarbij van de veronderstelling uitgaan, dat binnenkort een bevestigende procedure zal worden bereikt voor nieuw te sluiten transacties. Voor het tweede kwartaal echter zal terugbetaling plaatsvinden van een aantal transacties, welke geheel waren afgewikkeld voor de 1ste April, doch waarvan de goederen na 1 April werden verscheept. Invoer- en betalingsvergunningen werden voor deze goederen afgegeven vóór 1 April zonder rekening te kunnen houden met de documentatie, welke noodzakelijk zou zijn voor de remboursing van de bedragen onder het E.H.P. te verkrijgen. Dat dit alles uiterst gecompliceerde maatregelen nodig maakt, spreekt van zelf. Waar echter van alle zijden de wil bestaat om met inachtneming van niet te omzeilen voorschriften een zo soepel mogelijke procedure vast te stellen, zal ook deze kwestie ongetwijfeld op bevredigende wijze worden geregeld.

Thans een enkele opmerking over de werkzaamheden in het kader van de Parijse organisatie.

Zoals boven reeds werd uiteengezet, heeft de Parijse organisatie met de programma's voor het tweede kwartaal geen bemoeienis gehad. Gedurende het tweede kwartaal echter werd hard gewerkt aan de opbouw van de organisatie, teneinde het komende werk op te vangen. Daartoe stelde de Raad behalve het bij de overeenkomst geformeerde Executieve Comité de volgende technische commissies in:

A. Horizontale commissies.

1. Programma Commissie. Deze Commissie draagt zorg voor het opstellen van de richtlijnen, volgens welke de programma's moeten worden opgesteld, en voor het voorlopig vaststellen der programma's in overleg met

2. de Betalingsbalanscommissie, welke zorg draagt voor alles, wat met de betalingsbalansen der deelnemende landen samenhangt en de te nemen maatregelen om deze te verbeteren.

3. De Commissie voor het intra-Europese handels- en betalingsverkeer.

Deze commissie is gesplitst in 2 sub-commissies, n.l. de Commissie voor het intra-Europese handelsverkeer en de Commissie voor het intra-Europese betalingsverkeer, welke, zoals vanzelf spreekt, uiterst nauw samenwerken en ook veelal in gemeenschappelijke vergadering bijeenkomen.

B. De verticale commissies.

1. De kolencommissie;
2. De electriciteitscommissie;
3. De Commissie voor Aardolieproducten;
4. De Commissie voor IJzer en Staal;
5. De Commissie voor Landbouw en Voedselvoorziening met een sub-commissie voor landbouwmachines;
6. De grondstoffencommissie met 5 sub-commissies, te weten

- a. voor hout;
- b. voor papier en pulp;
- c. voor chemische producten;
- d. voor non-ferro metalen;
- e. voor textiel;
7. De Commissie voor binnenlands transport;
8. De Commissie voor maritiem transport.

Al deze commissies werken onder instructie en op richtlijnen van de Raad en het Executieve Comité. Het Programma-comité stelde de richtlijnen samen, waarop het programma vóór het derde kwartaal door de deelnemende landen op uniforme formulieren moest worden ingevuld.

Besloten werd als uitgangspunt voor dit programma te nemen de jaarcijfers, welke voor de deelnemende landen

in de „bruine boeken” waren neergelegd. (Voor Nederland derhalve 600 miljoen dollar). Daarvan zouden moeten worden afgetrokken de toewijzingen voor het tweede kwartaal, welke aan alle landen door de Administrator waren bekend gemaakt. Het saldo zou door 3 moeten worden gedeeld. Op deze wijze zou een kwartaalcijfer tot stand komen. Op dit kwartaalcijfer zou eventueel een toeslag van 10 pCt mogen worden gecalculéerd, hetwelk later uiteraard verrekend zou moeten worden, terwijl bovendien gemotiveerde correcties van andere aard, bijv. in verband met seizoenfluctuaties, zouden mogen worden aangebracht.

Hierdoor was aan ieder land bekend, in welke orde van grootte de totaal aangevraagde E.H.P.-hulp voor het derde kwartaal zich zou moeten bewegen.

Tevens werd een programma opgesteld, aangevende de procedure volgens welke de antwoorden op de uitgezonden questionnaires zouden moeten worden verwerkt door de technische commissies.

Onder enorme tijdsdruk kwamen de programma's in de verschillende landen tot stand; zij werden eind Mei en begin Juni in de organisatie verwerkt en besproken. Gezien de tijdslimiet, welke was gesteld, bleek het niet mogelijk een werkelijk gecoördineerd programma aan de Amerikaanse autoriteiten voor te leggen. Hiervoor had eenvoudig de tijd ontbroken. Uiterst nuttig en leerrijk echter zijn de besprekingen geweest, omdat daaruit een aantal hoofdlijnen ter voorschijn kwamen, welke voor het verdere werk der organisatie van het grootste belang kunnen zijn en die tot richtsnoer hebben gediend bij het opstellen der questionnaires voor het jaarprogramma, dat thans in de verschillende landen in bewerking is en waarover in de eerstkomende maanden in Parijs zal worden gesproken.

Het zal wellicht bevreemding wekken, dat in deze greep uit de laatste ontwikkeling van het E.H.P. zo weinig is ingegaan op de werkelijk fundamentele problemen van het Europese Herstel Programma. Een getrouw beeld van de gebeurtenissen der laatste maanden leidt echter tot de conclusie, dat deze fundamentele problemen pas in de eerstvolgende maanden, nl. bij de bewerking van het jaarprogramma en de richtlijnen voor de werkzaamheden voor de gehele vierjaarlijkse periode van het E.H.P. tot hun recht zullen komen. De tijdsdruk was te groot, de problemen te omvangrijk, de materie en de werkwijze te nieuw.

Veel nuttig en belangrijk werk werd reeds verricht, maar door bovengenoemde oorzaken was het gehele apparaat, zowel het nationale als het internationale, te veel „achter adem” om tot de werkelijke fundamentele zaken te komen. Nogmaals, dit zal in de eerstkomende maanden bij de behandeling van het jaarprogramma en de bespreking over de gehele herstelperiode kunnen geschieden.

Eén ding is echter zeker: een werkelijk herstel van Europa met behulp van het E.H.P. zal volstrekt afhankelijk zijn van de mate, waarin de Europese landen in staat en bereid zijn de fundamentele problemen van gecoördineerd optreden op te lossen. Het EHP mag niet worden een verborkelde financiering van een importprogramma uit de Western Hemisphere. Slechts wanneer de hulp van de V.S. parallel gaat met de „self help” van Europa, heeft het E.H.P. zin: Europa mag niet in de positie raken, dat het na gebruik van de hulp in eenzelfde positie zou verkeren als thans. Daarbij mag men niet uit het oog verliezen, dat het E.H.P. jaarlijks het onderwerp zal uitmaken van een volledige Amerikaanse Congresbehandeling met jaarlijkse toewijzingen. Wij kunnen ervan overtuigd zijn, dat de V.S. reeds aan het einde van het eerste jaar scherp zullen onderzoeken, welk perspectief zich in de groep van deelnemende landen heeft geopenbaard.

Bereidheid tot samenwerking in de Parijse organisatie, hard werken, een open oog voor de grote kansen geboden door de Amerikaanse hulp, maar evenzeer voor de grote

verplichtingen, zijn voorwaarden voor een werkelijk Europees herstel.

Aan het begin van deze drie artikelen sprak ik reeds van de noodzakelijkheid enige hoofdpunten uit de veelheid van gebeurtenissen te lichten. Het waren inderdaad enige onder zeer vele. Zonder twijfel zal in dit tijdschrift echter op de vele andere aspecten te gelegener tijd de aandacht kunnen worden gevestigd.

s-Gravenhage.

E. H. VAN DER BEUGEL.

PENSIOENVOORZIENING PER BEDRIJFSTAK.

Het op 10 April jl. bij de Staten-Generaal ingediende wetsontwerp tot het openen van de mogelijkheid om de deelneming in een bedrijfspensioenfonds verplicht te stellen, vestigt de aandacht op een betrekkelijk jonge figuur in de oudedagsverzorging onzer arbeidersbevolking, het bedrijfspensioenfonds, waaronder wordt verstaan een pensioenfonds, niet voor het personeel van één werkgever, maar voor de werknemers van de gezamenlijke tot een bedrijfstak behorende ondernemingen.

Niet voor de eerste maal doen hiermede de bedrijfspensioenfonds hun intrede in 's Lands vergaderzaal.

Reeds bijna twintig jaar geleden toch was een wijziging van art. 6 van de Wet op het Levensverzekeringsbedrijf van 1922 nodig om belemmeringen voor hun totstandkoming uit de weg te ruimen. Krachtens de oorspronkelijke redactie van dat artikel werden wel pensioenfonds, verbonden aan één onderneming, geacht niet tot het levensverzekeringsbedrijf te behoren, doch voor pensioenfonds ten behoeve van méér ondernemingen gold deze uitzondering niet en hoewel, door een ruime interpretatie, de Verzekeringskamer de wet niet op hun eerste verschijningsvormen¹⁾ in toepassing bracht, werd het in 1929 wenselijk de wet hiermede in overeenstemming te brengen door de term, „(fonds), verbonden aan één inrichting” enz. te wijzigen in: „aan één of meer inrichtingen”.

De behoefte om pensioenfonds in het leven te roepen voor alle of althans voor het merendeel der tot eenzelfde bedrijfstak behorende ondernemingen vindt zijn oorsprong in de ontwikkeling van de collectieve arbeidsovereenkomst, waarbij landelijk of regionaal de arbeidsvoorwaarden voor alle ondernemingen uniform worden geregeld. Nadat de meest essentiële punten der arbeidsvoorwaarden, lonen en arbeidstijden zijn vastgesteld, komen ook meer bijkomstige aan de orde, als vacantie, getalsverhouding tussen mannen en vrouwen, tussen volwassenen en leerlingen, de opleiding der laatsten, ontslagbepalingen en tenslotte ook pensioen.

Een collectief arbeidscontract zonder een college, dat op de naleving ervan toeziet, loopt gevaar een dode letter te blijven en zo komen permanente bedrijfsorganen tot stand, hier „vakraad”, elders „centrale commissie” of „centraal bureau” genoemd, waarin vertegenwoordigers van werkgevers- en werknemersorganisaties elkaar ontmoeten, ditmaal niet als onderhandelaars over de totstandkoming of de wijziging van de contractbepalingen, maar regelmatig, bij de toepassing daarvan, waarbij het geheel der arbeidsvoorwaarden in de bedrijfstak voortdurend onder hun aandacht blijft²⁾.

De verbetering der arbeidsvoorwaarden en met name de rechtszekerheid is voor de arbeiders van grote waarde, maar ook de werkgevers boeken winst.

De bestendige arbeidsvrede betekent, dat de dolk van een onverhoedse staking achter slot is geborgen, de gelijk-

¹⁾ Bijv. het van 1916 daterende collectieve pensioenfonds voor de coöperatieve zuivelfabrieken.

²⁾ Men leze hierover Prof. Mr P. Scholten: „De betekenis van de collectieve arbeidsovereenkomst als rechtsinstituut”, en H.-Diemer: „De ontwikkeling der bedrijfsorganisatie” (Redevoeringen). (Tjeenk Willink, Haarlem 1939).

heid van de arbeidsvoorwaarden in de gehele bedrijfstak maakt in de concurrentie de kostenfactor arbeid voor allen gelijk. Althans voor de werkgevers, die als georganiseerd door de C.A.O. zijn gebonden; de ongeorganiseerden, veelal werkende met arbeidsvoorwaarden, welke naar de overtuiging der georganiseerden sociaal niet verantwoord zijn, vormen een gevaar voor de georganiseerde rechtsgemeenschap.

Aan de roep om de aldus gegroeide bedrijfsgemeenschappen een wettelijke basis te geven, is de Overheid slechts aarzelend en ten halve tegemoet gekomen. In de Bedrijfsradenwet van 1933, „de wet der al te schuchteren”³⁾ werd met de ene hand teruggenomen wat de andere gaf. Verstoken van iedere verordenende bevoegdheid, blijft de bedrijfsraad voor de voorstanders van een wettelijke bedrijfsorganisatie „een schone goudvis in een kom, waarin het water is vergeten”⁴⁾. Tot ’een erkenning van de bedrijfstak als een rechtskring, waarbinnen de bedrijfsgenoten gebonden zijn aan de regelingen, door hun vertegenwoordigende organen vastgesteld, heeft de wetgever het niet kunnen brengen.

Toch werd de redelijkheid ingezien van het verlangen om de bedreiging door een gering aantal ongeorganiseerden van door een overgrote meerderheid van bedrijfsgenoten rechtvaardig geachte arbeidsvoorwaarden af te wenden en bij de Wet van 1937 is de mogelijkheid geopend tot het verbindend verklaren door de Minister van Sociale Zaken van bepalingen ener collectieve arbeidsovereenkomst ook voor de niet-leden der contracterende verenigingen⁵⁾.

* *

Als nu in deze, naar hun vorm zoekende bedrijfsgemeenschappen ook de oudedagsverzorging wordt ter hand genomen, ontstaat het denkbeeld van een voor de gehele bedrijfstak geldende pensioenregeling en daarmee is de gedachte aan het bedrijfspensioenfonds geboren.

Weer gaat het belang van werkgevers en werknemers samen: voor de werknemers is een verzorgde levensavond een begeerd goed, voor de werkgevers het zonder pijn afvloeien van de door ouderdom niet meer volwaardige arbeiders een voordeel. Opnieuw is de gelijkheid in de kostenfactor arbeid een bijkomstigheid van betekenis. De oude gevestigde ondernemingen, die zich reeds lang grote uitgaven voor de pensioenering van hun personeel hebben getroost, zien gaarne dat collega-werkgevers met slechts enkele losse arbeiders in evenredigheid voor de oudedagsverzorging worden belast.

Ook ligt het geheel in de lijn van de ontwikkeling der denkbeelden met betrekking tot de overige takken van sociale verzekering, waar het „streven tot „zelf-doen”, aanvankelijk zich slechts uitend in afwijzing van ambtelijke uitvoering, allens tot paritair bestuurde bedrijfsverenigingen leidde (Landbouwongevallenwet 1922 en Ziekte-wet 1929) om in het kader van de georganiseerde samenwerking tussen werkgevers en werknemers de oudedagsverzorging, boven de ontoereikende voorziening van de Invaliditeitswet, in eigen hand te nemen.

Maar bij een poging zulk een opzet te verwezenlijken, blijken moeilijkheden van verzekeringstechnische en juridische aard.

Een pensioenregeling, welke slechts behoorlijke resultaten geeft voor degenen, die een geheel arbeidsleven lang premie hebben betaald, is voor de bedrijfsgenoten niet aanvaardbaar. Ook zij, die reeds onmiddellijk vóór de pensioenleeftijd staan, dienen van de regeling te profiteren, al kan de geschatte waarde van hun pensioen on-

mogelijk meer door henzelf worden opgebracht; de premie zou dan ondragelijk hoog moeten zijn. Dus moet een beroep worden gedaan op de solidariteit tussen de jongere en de oudere arbeiders, en wel mag dat beroep volkomen gerechtvaardigd worden genoemd. Zijn het niet de ouderen, die door de moeizame opbouw der vakorganisatie de gehele rechtsgemeenschap in de bedrijfstak mogelijk hebben gemaakt? Bovendien betekent in tijden van overvloed aan arbeidskrachten het afvloeien der ouderen een belang voor de jongeren. Een dekkingsplan, waarbij de op de hoofden der jongeren betaalde premie bijdraagt ter financiering van de pensioenlasten der ouderen, is dus geenszins onredelijk. De voor allen gelijke doorsneepremie wordt zo gesteld, dat zij bij een bepaalde leeftijdsverdeling toereikend is om de pensioenlasten van de gehele op een zeker tijdstip in de bedrijfstak aanwezige arbeidersbevolking te dekken. De tekorten, welke het gevolg zijn van de deelneming der ouderen, worden op deze wijze gecompenseerd door de premiebetaling der jongeren.

Een zodanig stelsel heeft sociaal grote voordelen: van nu af aan zal de arbeider van gevorderde leeftijd niet meer, als voorheen, geweerd worden bij een sollicitatie wegens de vooruit geworpen schaduw van het pensioeneringsvraagstuk, zal ook de werkgever, die, al is het slechts voor één week, één losse arbeider te werk stelt op dezelfde voet bijdragen in de kosten van de oudedagsverzorging, zal ook door vele, korte dienstbetrekkingen een pensioenrecht worden opgebouwd.

Maar aan de kring, waarbinnen de voordelen en de verplichtingen uit hoofde van de solidariteit zullen gelden, dienen scherpe grenzen te worden gesteld, opdat niet ouderen zich onrechtmatig bij de groep voegen om de voordelen te genieten en jongeren zich niet aan de lasten onttrekken.

De afgrenzing van de te begunstigen groep is een kwestie van formulering en nauwgezette administratie; voor het sluiten van de ring om degenen, die méér zullen hebben op te brengen dan overeenkomt met hetgeen zij zullen terugontvangen, zijn machtsmiddelen nodig.

Hiermede nu gevoelt de bedrijfsgemeenschap zich ontoereikend toegerust. Wel kunnen de organisaties krachtens de Wet op de C.A.O. van 1927⁶⁾ hun leden binden aan een collectief contract, waarvan de bepalingen automatisch (art. 14) doorwerken op de niet-georganiseerde arbeiders der wel onder het contract vallende ondernemingen, maar het is een open vraag, of zij hun leden verplichtingen kunnen opleggen jegens een derde, een pensioenfonds. Hier blijkt een leemte in ons verenigingsrecht, welke reeds in 1929 door Minister Verschuur erkend⁷⁾ en in 1932 door Dr Kortenhorst als „rechtsnood” bestempeld werd⁸⁾.

In elk geval ontbreekt de rechtsmacht jegens de niet-georganiseerde arbeiders der georganiseerde patroons, die, wanneer de onderneming onder een pensioenregeling valt, daarvan niet kunnen worden uitgezonderd.

Als dan ook ondanks dit tekort aan bindingsmogelijkheden vóór de oorlog toch één aantal bedrijfspensioenfonds tot stand werd gebracht, wist men zich te behelpen door de deelnemingsplicht der arbeiders vast te leggen in de individuele arbeidsovereenkomsten of wel, in een enkel geval, door een „bedrijfs-burgerschap” in het leven te roepen langs de weg van het verplichte lidmaatschap van de vakorganisatie, in die zin, dat de georganiseerde patroons zich verbonden, slechts georganiseerde arbeiders in dienst te nemen.

Van geheel andere orde is de vraag of het wenselijk is ook de buiten de contractssfeer gebleven ondernemingen te kunnen dwingen zich naar de sociale regelingen in de bedrijfstak te voegen. Wij vermeldden reeds, hoe sinds 1937 de bepalingen der C. A. O. ook voor de niet-leden der

³⁾ Prof. Mr Dr G. van den Bergh bij de behandeling in de Tweede Kamer (Hand. 1932/33 blz. 80).

⁴⁾ B. Ponstein in de Gecombineerde Vergadering van de Bedrijfsraden in Nederland, 23 October 1936, Verslag, blz. 29.

⁵⁾ In deze wet (d.d. 25 Mei 1937, Staatsblad no. 804) werd merkwaaardigerwijze tevens de (nummer toegepaste) mogelijkheid geopend tot het verbindend verklaren van contractsbepalingen voor degenen, die deze rechtmatig hebben afgesloten.

⁶⁾ De wet van 24 December 1927 (Staatsblad no. 415).

⁷⁾ Handelingen Tweede Kamer 1929—30, blz. 876.

⁸⁾ Dr Kortenhorst in een debat met minister Verschuur bij de behandeling van de Bedrijfsradenwet; Hand. Tweede Kamer 1932/33, blz. 96, 154-156.

contracterende organisaties verbindend kunnen worden verklaard.

Bij de discussie, welke aan deze wet vooraf ging ⁹⁾, werd van verschillende kanten aandacht gevraagd voor de toekomstige sociale voorzieningen door vacantie-, kinderbijslag- en pensioenfondsen, welke in de concurrentiestrijd der magerere jaren in gevaar dreigden te komen. Minister Slingenbergh zeide, méér dan voor verbindend-verklaring van loonregelingen, te gevoelen voor de algemene deelnemingsplicht aan dergelijke fondsen. Het is dan ook wel zonderling te noemen, dat de tot stand gekomen wet juist wel een verbindend-verklaring van lonen heeft mogelijk gemaakt, doch ondanks het goed bedoelde amendement Kuiper, in feite niet de verplichte deelneming aan dergelijke fondsen. Regelingen immers, die door hun aard op langere termijn van hun voortbestaan moeten zijn verzekerd, zijn door een hand met een voor de maximale duur van vijf jaren af te sluiten collectieve arbeidsovereenkomst niet gebaat.

* *

Tijdens en door de bezetting groeide de gedachte aan samenwerking per bedrijfstak. Nood zowel als „Verordening” bracht de ondernemers bedrijfsgewijze bijeen. De sociale organisaties, weggevaagd door het Arbeidsfront, bleven clandestien voortbestaan en werden dus in hoge mate dierbaar. Ondergronds bleven werkgevers- en werknemers-vertegenwoordigers elkaar ontmoeten; zij verbonden zich om straks, na de bevrijding op voet van gelijkheid, orde en vrede in de arbeidersverhoudingen te scheppen en te handhaven: aan de top door paritaire samenwerking in de Stichting van de Arbeid, in de afzonderlijke bedrijfstakken op overeenkomstige wijze.

Voor een sluitende bedrijfsorganisatie, althans op sociaal terrein, was en is de tijd sedert de bevrijding volkomen rijp. Het beeld van een harmonische sociale verzekering, door paritaire bedrijfsorganen uitgevoerd, in vruchtbare wisselwerking met de overige sociale regelingen, rijst op en zou reeds tot verwezenlijking zijn gekomen, wanneer niet onder Engelse invloed een andere gedachte, die der „volksverzekering”, waarin de arbeider niet als bedrijfs-, maar als volksgenoot wordt betrokken, de ontwikkeling was komen verstoren. Het is de door deze twee tegengestelde stromingen veroorzaakte draaikolk, welke de logische ontwikkeling onzer sociale verzekering belemmert. De onzekerheid, in welke richting de ouderdagsverzorging verder zal gaan, vormt een rem voor de bereidheid nieuwe bedrijfspensioenfondsen in het leven te roepen, welke echte anderzijds juist door krachtige invloeden wordt versterkt.

De stijging der kosten van het levensonderhoud immers maakte de bestaande toch al povere wettelijke verzekering volstrekt onvoldoende; de middelen om hierin verbetering te brengen zijn gemakkelijk te vinden in de marge tussen hetgeen de werkgevers bereid zijn voor de arbeid te betalen en datgene wat hun op grond van de prijzen-en-lonenpolitiek wordt veroorloofd. Tegen betaling van een pensioenpremie als „uitgesteld loon” bestaan uit monetaire overwegingen geen bezwaren; integendeel, de pensioenpremie is vergelijkbaar met het in de oorlogseconomie van andere landen gebruikelijke „ijzeren sparen”, waardoor de consumptieve potentie niet wordt vergroot en de Overheid op gemakkelijke voorwaarden leningen kan sluiten.

Maar ook het arsenaal aan rechtsmiddelen heeft uitbreiding ondergaan. De welhaast dictatoriale bevoegdheid tot het regelen der arbeidsvoorwaarden, waarmee de bezetter aanvankelijk het College van Rijksbemiddelaars had bekleed, later overgegaan op de, een schim gebleven, „Gemachtigde voor den Arbeid”, komt na de bevrijding weer aan Rijksbemiddelaars, krachtens het „Buitengewoon Besluit Arbeidsverhoudingen 1945” (B.B.A.).

Op grond hiervan is het College bevoegd tot het regelen der arbeidsvoorwaarden in de ruimste zin en gaarne geeft

het gevolg aan de wens der bedrijfsgenoten, waar een algemene verplichting tot deelneming aan een bedrijfspensioenfonds wordt verlangd.

Langs deze weg ontstaan in verschillende bedrijfstakken bedrijfspensioenfondsen met verplichte deelneming, waarbij het voor de niet-ingewijden niet duidelijk is, of het wel steeds op verlangen der belanghebbenden is, dan wel of het College ook ongevraagd deze oplossing voorschrijft om de arbeidsvoorwaarden te verbeteren zonder het verteerbare inkomen te verhogen.

Intussen is ook deze fundering van een bedrijfspensioenfonds niet zonder bedenking. Het als noodwetgeving geboren B.B.A. is ongetwijfeld gedoemd weer te verdwijnen en de onvrijheid bij de loonbepaling zal, naar mag worden gehoopt, ook niet duurzaam blijken. Is het dan juist, een voor generaties ontworpen pensioenregeling te baseren op een tijdelijke wetgeving en bijzondere sociale verhoudingen?

* *

In deze situatie van onvolgroeid vooroorlogs verenigingsrecht, wordende bedrijfsorganisatie, tijdelijke bevrijdingsetgeving en onzekerheid over de komende volks- of arbeidersverzekering, verschijnt, geheel incidenteel, een wetsontwerp, waarvan de essentiële bepaling luidt:

„Op verzoek van het bestuur van een bedrijfspensioenfonds — of in bijzondere gevallen ambtshalve — kan onze Minister van Sociale Zaken het deelnemen in het fonds voor alle of bepaalde groepen, hetzij van werknemers, hetzij van andere bedrijfsgenoten, verplicht stellen, indien naar zijn oordeel gewichtige belangen dit gewenst maken”.

Niet als een voorziening in de hierboven geschetste „rechtsnood” der vakverenigingen, noch als een erkenning van de verordenende taak der bedrijfsorganisaties en zonder aanduiding van hun plaats in de toekomstige wettelijke ouderdagsvoorziening wordt de begeerde mogelijkheid tot het opleggen van verplichte algemene deelneming aan bedrijfspensioenfondsen geboden.

Is het wonder, dat de belanghebbenden ietwat onwennig dit geschenk aanzien en moeite hebben hun houding er tegenover te bepalen? Ongetwijfeld is een regeling bij de wet een vooruitgang boven die in het Besluit van 1945 en deze in de M. v. T. vermelde grond voor het indienen van het ontwerp steekhoudend.

De erkenning, dat de deelneming aan een pensioenfonds, dat in het georganiseerde deel ener bedrijfstak is tot stand gebracht, op overeenkomstige wijze als de bepalingen ener collectieve arbeidsovereenkomst aan de ongeorganiseerden kan worden opgelegd, terwijl de binding voor de georganiseerden sterker wordt gefundeerd, is een aanwinst voor ons arbeidsrecht. Regeling van deze stof in het verband van de wetgeving op de C.A.O. zou voor de hand hebben gelegen, ware het niet, dat een nieuw element zijn intrede doet, de mogelijkheid de deelnemingsplicht uit te strekken tot anderen dan arbeiders, de zelfstandigen, die niet in dienstverband in de bedrijfstak hun bestaan vinden.

Het valt niet te ontkennen, dat voornamelijk daar waar het kleinbedrijf overheerst, menig werkgever in tijden van depressie bij de betaling van de sociale lasten voor zijn personeel met misnoegen dacht aan zijn eigen onverzorgde levensavond. Pogingen om ook hierin op de grondslag der georganiseerde samenwerking en solidariteit verbetering te brengen, moesten schipbreuk lijden op de in de aanhef genoemde Wet op het levensverzekeringsbedrijf.

De thans voorgestelde regeling zal het mogelijk maken ook de ondernemers der bedrijfstak, zowel werkend met als zonder personeel, in het bedrijfspensioenfonds te doen deelnemen, hetgeen zal medebrengen, dat ook de kosten voor hun eigen pensioen als bedrijfslast erkend en als element van de prijsvorming in de calculatie zullen worden betrokken.

In beide opzichten impliceert het ontwerp het bestaan

⁹⁾ Handelingen Tweede Kamer 22. November 1935; 1935/36 blz. 550-573.

van een rechtsgemeenschap voor de bedrijfsgenoten, waarin volgens democratische beginselen de meerderheid gerechtigd is de minderheid — zij het door tussenkomst van de Minister — te binden.

Maar niet alleen door middel van deze autonomie kunnen de bedrijfsgenoten tot een oudedagsvoorziening worden verplicht. In bijzondere gevallen toch kan de Minister ook ambtshalve daartoe besluiten. Hier rijst de vraag, of het wel uitsluitend de begeerde bevestiging van in vrijheid gegroeide voorzieningen is, welke wordt beoogd, dan wel de bevoegdheid om ook bedrijfstakken, waar de pensioengedachte niet is gerijpt, tot een bedrijfsregeling te dwingen en de bedrijven waar men zich tot een verzekering der arbeiders wenst te beperken tot het opnemen der zelfstandigen te noemen. Hiertegen nu moet worden gewaarschuwd. Voor de overgrote meerderheid der deelnemers dient het bedrijfspensioenfonds een zelfgewilde instelling te blijven; dan alleen zal de toewijding worden opgebracht, waarmee ze zoals tot dusverre worden bestuurd. Grote voorzichtigheid bij het hanteren van de komende wet moge hier worden aanbevolen. Of het toevoegen van ministeriële waarnemers aan het Bestuur niet een gevaar zal blijken voor de polair-paritaire samenwerking tussen werkgevers- en werknemersvertegenwoordigers, die thans bij meningsverschil tot overeenstemming moeten komen, dan misschien de machtige waarnemer in hun richting zullen trachten te trekken, is eveneens een vraag, welke overweging verdient.

Slechts indien het in de bedoeling mocht liggen de wettelijke oudedagsverzekering voor een belangrijk deel te doen uitvoeren door bedrijfspensioenfonds — en enige uitlatingen van de Minister wekken dat vermoeden¹⁰⁾ — is het ambtshalve indelen van het bedrijfsleven en het instellen van bedrijfspensioenfonds voor iedere bedrijfstak in de geest van het reeds eerder ingediende wetsontwerp op de wachtgeld- en werkloosheidsverzekering de aangewezen weg. Maar in dat geval zou het toch wel gewenst zijn de fondsen hiéens vóór die bestemming in te richten.

Vóóralnog blijft onzekerheid bestaan over de vraag, of de bedrijfspensioenfonds in de plaats zullen komen van de algemene wettelijke verzekering, dan wel of zij hun karakter van aanvullende verzekering zullen behouden. Met het oog op deze laatste mogelijkheid blijft het stichten van een nieuw of het verbeteren van een bestaand bedrijfspensioenfonds een hachelijke onderneming. Wanneer immers straks een verplichte volksverzekering een hogere bijdrage komt eisen dan de huidige Invaliditeitswet, komt de premie voor het bedrijfspensioenfonds in de knel en de eenmaal begonnen voorziening weer opheffen is onmogelijk, omdat inmiddels reeds pensioenen zijn toegekend, waarvan de dekking ten dele berust op nog in de toekomst te ontvangen premien.

Men denke zich de positie van een bedrijfspensioenfonds voor de landbouw, voor welks oprichting het wetsontwerp de weg beoogt vrij te maken, wanneer naast de eigen voorziening, welke bijv. f2 à f3 per week zal vergen, een algemene wettelijke verzekering bovendien een bijdrage van enige guldens per week mocht komen vragen!

Bij het overwegen van de vraag, of op de grondslag van de wet tot het oprichten van bedrijfspensioenfonds zal worden overgegaan, zal het bedrijfsleven zich geslingerd voelen tussen de vrées, dat latere algemene voorzieningen die van de bedrijfstak onhoudbaar of illusoir zullen maken en de dringende behoefte aan een behoorlijke oudedagsverzekering-der bedrijfsgenoten.

Het is wel te betreuren, dat men na de bevrijding, gefascineerd door het denkbeeld ener „volksverzekering”, in den brede naar de ideale oudedagsverzorging is gaan zoeken in plaats van het voor de hand liggende te doen, d.i. met de stijging der lonen ook de premien en daaruit de voorzieningen-der Invaliditeitswet te verhogen.

Op het gebied der oudedagsverzekering heeft iedere

maatregel ver in de toekomst reikende consequenties. Een ogenschijnlijk eenvoudig en technisch wetsontwerp als het onderhavige kan bij zijn toepassing leiden tot nieuwe verhoudingen, die bij latere maatregelen weer moeten worden ontzien en aldus de oplossing van het probleem niet vergemakkelijken.

Het te waarden wetsontwerp moge dan ook spoedig worden gevolgd door een definitieve vaststelling van de plaats der bedrijfspensioenfonds in de regeling der oudedagsverzekering.

Amsterdam.

J. N. SMIT.

AANTEKENING.

DE INVLOED VAN HET HERBEWAPENINGSPROGRAMMA IN DE VERENIGDE STATEN OP HET PRIJSPEIL.

Het was de laatste twee jaar het streven van de Amerikaanse Regering en het Federal Reserve System om via het budgetoverschot een deflatoire invloed op het prijspeil uit te oefenen. Dit vond plaats door het kasoverschot van de Schatkist te gebruiken voor de aflossing van schatkistpapier, dat in het bezit was van de Reserve Banks, zodat dit dan niet meer door het bankwezen als dekking kon worden aangewend. Mede door deze werkwijze is het crediet, dat door de Federal Reserve Banks wordt verleend, sinds het einde van 1945 met ongeveer \$ 4 milliard verminderd. Vooral in het eerste kwartaal van 1948, toen het kasoverschot van de Schatkist \$ 6.700 miljoen bedroeg, kon een belangrijke deflatoire invloed worden uitgeoefend.

Het is echter de vraag, of het toekomstige verloop van de begrotingssaldi het mogelijk zal maken deze deflatoire politiek voort te zetten. Verwacht mag worden, dat het overschot voor het belastingjaar 1949 aanzienlijk geringer zal zijn: dan in 1948, bestrijds als gevolg van een vermindering van de inkomsten door een verlaging der inkomstenbelasting, anderzijds als gevolg van een verhoging der uitgaven door het herbewapeningsprogramma. De schattingen voor het toekomstige budgetoverschot voor het belastingjaar 1949 lopen zeer uiteen. In het halfjaarlijkse overzicht van Januari 1948 van de President der Verenigde Staten wordt het overschot geraamd op \$ 4.800 miljoen. Het Congres echter komt tot een bedrag van \$ 10.100 miljoen doordat het de uitgaven \$ 2.500 miljoen lager, de inkomsten \$ 2.800 miljoen hoger zacht. Dit was voor de Republikeinse meerderheid, aldus „The Investors' Chronicle” van 12 Juni jl., mede een reden om, ondanks het veto van de President, een verlaging van de inkomstenbelastingen door te zetten. De staatsinkomsten zullen hierdoor dalen, daar een grote vermeerdering van het nationaal inkomen, gezien de bestaande „full employment”, niet aannemelijk is te achten.

Aan de andere kant is een vermeerdering van de uitgaven voor militaire doeleinden te verwachten. Kort geleden heeft de President een verhoging van \$ 3.000 miljoen aangevraagd voor de militaire uitgaven voor 1949, die reeds 28 pCt van de totale begroting bedragen, dat is een verhoging van meer dan 25 pCt. Hoewel hierdoor en door de belastingverlaging het geraamde begrotingsoverschot voor 1949 waarschijnlijk nog niet in een tekort zal omslaan, zal het toch wel niet meer mogelijk zijn de deflatoire politiek, zoals die door het Federal Reserve System is gevoerd in dezelfde mate, voort te zetten. De verhoging van de militaire uitgaven, die in het bijzonder zal dienen voor uitbreiding van de luchtmacht, heeft echter nog andere gevolgen op het prijspeil dan via het overheidsbudget.

Verschillende vliegtuigindustrieën zullen moeten gaan expanderen om aan de vergrote vraag van de Regering te kunnen voldoen. Hoewel een gedeelte dezer industrieën de uitbreidingen met eigen middelen zullen kunnen financieren, zal toch ook een deel een beroep moeten doen op de kapitaalmarkt. Ook andere industrieën zullen kapitaal nodig hebben ter financiering van uitbreidingen en moder-

¹⁰⁾ Handelingen Tweede Kamer 1947/48, blz. 497.

nisingen, waardoor een toenemende vraag naar kapitaal zal ontstaan. De mate, waarin dit zal geschieden, zal mede afhangen van de vergrote vraag naar goederen als gevolg van het herbewapeningsprogramma, de belastingverlaging en het E.R.P.

Bovendien moet rekening worden gehouden met mogelijke psychologische reacties van de consumenten op het herbewapeningsprogramma in deze zin, dat velen een grotere schaarste zullen gaan vrezen, omdat de Overheid voor het leger meer goederen nodig heeft. De koopkrachtige vraag van de consumenten, die door de belastingverlaging toch al wordt vergroot, zal hierdoor nog meer worden gestimuleerd.

Daarnaast is het geenszins onmogelijk, dat door de vermeenderde vraag van de Overheid naar oorlogsgoederen schaarste zal ontstaan aan sommige grondstoffen. Het is welhaast onvermijdelijk, dat deze toegenomen vraag naar kapitaal, naar eindproducten en naar grondstoffen een prijsstijging tengevolge zal hebben, omdat tegenover deze vergrote vraag nauwelijks een vergroot aanbod mag worden verwacht bij de heersende volle bezetting van de productieve krachten.

De invloed van een eventuele prijsstijging zou kunnen worden tegengegaan wanneer een verdere deflatoire politiek zou kunnen worden gevoerd. Dit zou kunnen door te trachten de consumptie te beperken door het sparen te bevorderen. Het sparen is echter moeilijk te beïnvloeden, daar veranderingen in de rentestand, zoals bekend; weinig invloed hebben. Het zou ook kunnen door te trachten een zo groot mogelijk budgetoverschot te verkrijgen. Daar de belastingen juist zijn verlaagd en een stijging van het nationaal inkomen niet waarschijnlijk is, zou dit moeten worden gezocht in een verlaging van de uitgaven, hetgeen echter zou neerkomen op een vermindering van het E.R.P.

INTERNATIONALE NOTITIES.

E.R.P. EN PRESTATIEPRIKKELS.

In de jaarlijkse algemene vergadering van aandeelhouders van de Belgische Kredietbank N.V. op 19 Juni jl. hield de heer Fernand Collin, voorzitter van de Raad van Beheer, een toespraak onder de titel „Het winstbejag”, waarin hij ter inleiding vaststelde, dat het inwerkings-treden van het E.R.P. slechts kan worden toegejuicht. Daarbij mag echter niet uit het oog worden verloren, dat de Amerikaanse vrijgevigheid geen blijvende gevolgen zal hebben, als door de West-Europese Staten niet een uiterste krachtsinspanning wordt verricht om orde te brengen in eigen huis. Veel is reeds bereikt; de Parijse organisatie der XVI en de oprichting der Westerse Unie zijn van grote betekenis.

Opheffing der economische grenzen binnen Europa, hoe belangrijk ook, is echter op zichzelf onvoldoende om een nieuwe bloei te verzekeren. Fundamenteel is, dat er binnen Europa meer, beter en goedkoper wordt geproduceerd. Europa dient hiertoe zelf de nodige schikkingen te treffen. Overheidsmaatregelen in de vorm van productieplannen, monetaire saneringen e.d. zijn in dit verband van groot belang. Maar hoofdzaak is, dat de enkelingen, werkgevers en werknemers bereid worden gevonden, hun krachten volledig in te spannen.

Is daartoe de nodige atmosfeer geschapen? De heer Collin meende dit te moeten betwijfelen. Tot nu toe heeft de Overheid in verschillende landen slechts pathetische oproepen tot het publiek gedaan om meer te produceren; in concreto wordt de ondernemingsgeest echter ontmoedigd, bijv. door sterk progressieve belastingen. Onrust over uitzonderlijke winsten in geval van monopolies of oneerlijke praktijken is ongetwijfeld op zijn plaats; winst als beloning van een verhoogde of verbeterde productie is echter volkomen gezond. Op economisch gebied handelt

de mens uit eigen belang en deze kracht dient in dienst der gemeenschap te worden gesteld. De klassieke prikkel: beloning voor verhoging van prestatie, dient daarom, zowel voor werkgevers als werknemers, in ere te worden hersteld. „De Westerse Staten hebben een grote behoefte aan een verhoogde en verbeterde productie. Hun wensen zullen alleen dan spoedig in vervulling gaan, wanneer zij de gelijkschakeling bewerkstelligen van hun belangen met deze van hun onderhorigen”.

WINSTSTREVEN IN HET RUSSISCHE BEDRIJFSLEVEN.

Het maandbericht van „The National City Bank of New York” over Juni vermeldt een bericht van het Mósikouse bureau van de New York Herald Tribune, waarin wordt medegedeeld, dat verschillende Russische bedrijven met aanzienlijke verliezen hebben gewerkt; zij kregen daarom enige tijd geleden van overheidswege een waarschuwing en werken thans met ruime winsten. Over de eerste vier maanden van 1948 maakte bijv. de Stalin automobiefabriek een winst van 11 mln roebel, de Electrostal-fabriek een winst van 4 mln roebel. Deze en dergelijke voorbeelden worden thans van overheidswege gebruikt om andere bedrijven tot het maken van winsten aan te sporen.

„Apparently, the „profit motive” and „production for profit” are not so easily dispensed with as Socialist and Communist literature would have us to believe”, aldus het maandbericht. Natuurlijk ziet het blad in, dat de winsten bij een collectivistisch systeem naar de Staat vloeien en bij een kapitalistisch systeem naar de individuele ondernemers; een feit blijft echter, aldus het maandbericht, dat winsten blijkbaar, in welk systeem dan ook, niet gemist kunnen worden, wil er sprake zijn van voortgaande kapitaalvorming en welvaartsverhoging. Het winststreven in Sovjet-Rusland bewijst, dat zelfs staatsbedrijven moeten renderen, willen zij voor de volkshuishouding geen blok aan het been vormen. Wat de individuele prikkels betreft, ontdekten de Sovjet-autoriteiten reeds vroeg de noodzaak het eigen belang aan prestatieverhoging dienstbaar te maken, zoals wordt bewezen door het ruime gebruik van productiebonus-systemen en de grote ongelijkheid der inkomensverdeling.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

In de afgelopen week kwamen op de geldmarkt nage-nog geen veranderingen voor. De indruk bestaat, dat de ruimte nog iets toenam, vooral tengevolge van het vervallen van schatkistpromessen en een voortgezette toestrooming van bankpapier, welke laatste factor aan het einde der week in betekenis afnam wegens de naderende ultimo. Driemaandspromessen werden tegen $1\frac{5}{16}$ pCt verhandeld, November t/m Februaripapier noteerde onveranderd $1\frac{3}{8}$ pCt, terwijl de marktdiscounto's van de langer lopende termijnen eveneens op het niveau van $1\frac{3}{8}$ — $1\frac{7}{16}$ pCt bleven. Callgeld bleef zeer ruim aangeboden tegen $\frac{3}{4}$ pCt.

Op de kapitaalmarkt trad tegen het einde van de verslagweek een daling op, welke vooral de Indische fondsen trof. Meer dan de internationale spanning was vermoedelijk het verschijnen van het verslag der H.V.A. hiervan de oorzaak. Alleen reeds voor het herstel in de bevrijde gebieden van Sumatra zal f 70 miljoen benodigd zijn, welk bedrag men uit eigen middelen hoopt te financieren. Dat hiermede de kansen op grote dividenden zijn verkleind, is duidelijk.

De druk, op de kapitaalmarkt uitgeoefend door belastingverkoppen, zal wellicht iets kunnen afnemen tengevolge van enige verlenging van de betalingstermijnen van de heffingen en van de inkomsten-, vermogens- en ondernemingsbelasting, waardoor deze liquidaties door sommigen over een langere periode kunnen worden uitgesmeerd.

Tenslotte volgt hier het staatje met het koersverloop van de afgelopen week:

	18 Juni 1948	25 Juni 1948
A.K.U.	164½	161 GB
Van Berkel's Patent	126	124½
Lever Bros. Unilever C.v.A.	295½	289
Philips G.b.v.A.	263½ GB	258 GB
Koninklijke Petroleum	341½	338
H.A.L.	198	196
N.S.U.	188½	185 GB
H.V.A.	231½	221
Deli Mij. C.v.A.	159 GB	153½ GB
Amsterdam Rubber	167½ B	160

STATISTIEKEN.

DE NEDERLANDSCHE BANK.

(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal	Papier op het buitenland	Tegoeft bij corresp. in het buitenland en betaalmiddelen	Wissels, prom. enz. en open marktpapier	Beleningen
30 Dec. '46	700.876	4.434.786	100.816	103	153.109
18 Mei '48	483.640	339.800	127.314	—	150.350
24 „ '48	483.652	335.815	132.142	1	149.785
31 „ '48	483.477	339.990	129.682	1	164.439
7 Juni '48	482.744	328.940	158.037	1	149.440
14 „ '48	482.446	338.062	145.814	1	146.374
21 „ '48	482.260	321.995	164.189	10	145.075
28 „ '48	482.131	318.167	149.260	10	150.156

Data	Bankbiljetten in omloop	Saldo in rekening-courant				Vrije saldi
		's Rijks Schatkist	Geblokkeerde saldi van banken	Geblokkeerde saldi van anderen		
30 Dec. '46	2.744.151	1.099.855	90.071	43.706	590.158	
18 Mei '48	2.899.604	734.607	62.221	29.113	518.402	
24 „ '48	2.891.990	770.762	49.836	26.818	537.913	
31 „ '48	2.947.391	778.917	45.578	25.659	503.197	
7 Juni '48	2.943.010	736.536	51.903	25.598	578.198	
14 „ '48	2.924.460	769.017	77.377	25.654	514.171	
21 „ '48	2.909.438	761.640	97.996	29.003	506.454	
28 „ '48	2.960.501	741.422	56.898	23.610	506.384	

NATIONALE BANK VAN BELGIË.

(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Totaal van de goudvoorraad	Buitenlandse devisa	Papier op België	Voorschotten op overheidsfondsen	Deel en pasmunt	Vorderingen op de Staat
26 Dec. 1946	32.226	5.648	4.953	214	698	49.158
18 Mei 1948	26.680	12.075	6.401	890	313	52.391
27 „ 1948	26.939	12.186	5.871	861	320	52.606
3 Juni 1948	27.116	11.728	7.380	882	306	52.626
10 „ 1948	27.158	11.571	8.774	838	314	51.706
17 „ 1948	27.237	11.942	8.682	643	332	51.031
24 „ 1948	27.240	12.099	8.489	598	335	51.041

Data	Overheidsfondsen	Totaal activa	Bankbiljetten in omloop	Rekening-courant saldi		Besluitwet van Oct. '44
				van de Schatkist	van anderen	
26 Dec. 1946	637	159.377	72.165	1	4.482	614
26 Mei 1948	637	166.268	78.054	6	6.178	486
27 „ 1948	637	166.484	77.856	3	6.413	484
3 Juni 1948	637	167.575	79.022	7	6.461	483
10 „ 1948	637	167.966	78.889	6	6.837	483
17 „ 1948	637	167.494	78.301	4	6.889	482
24 „ 1948	637	167.313	78.365	4	6.755	482

1) Waarvan 10.493 miljoen frcs onbeschikbaar goudsaldo na herwaardering van de goudvoorraad (Besluitwet no. 5 van 1-5-1944).
 2) Waaronder begrepen de post „Emissiebank te Brussel”, ten bedrage van 64.597 miljoen frcs.
 3) Deze post omvat: oude biljetten over te boeken op tijdelijk onbeschikbare of geblokkeerde rekeningen en niet aangegeven oude biljetten.

DE NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte balans op 28 Juni 1948

Activa.		
Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto	Hoofdbank f — Bijbank „ — Agentsch. „ 10.000,—	f 10.000,— ¹⁾
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven, door de Bank gekocht (art. II, 1e lid, sub 3 van de Bankwet 1937 j° art. 4 van het Koninklijk besluit van 1 October 1945, Staatsblad No. F 204)		—
Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947		1.800.000.000,—
Beleningen: (incl. voorschotten in rekening-courant op onderpand)	Hoofdbank f 140.642.486,34 ²⁾ Bijbank „ 701.141,04 Agentsch. „ 8.812.039,95	
	f 150.155.667,33	
Op effecten, enz.	f 149.663.423,87 ³⁾	
Op goederen en celen	f 492.243,46	150.155.667,33 ⁴⁾
Voorschotten aan het Rijk (art. 16 van de Bankwet 1937)		—
Boekvoordering op de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947		1.500.000.000,—
Munt en muntmateriaal:		
Gouden munt en gouden muntmateriaal	f 481.702.591,66	
Zilveren munt, enz.	f 428.867,76	
		482.131.459,42
Papier op het buitenland	f 318.166.700,—	
Tegoeft bij correspondenten in het buitenland	f 143.110.462,52	
Buitenlandse betaalmiddelen	f 5.649.664,63	467.426.827,15
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds		105.828.132,33
Gebouwen en inventaris		2.500.000,—
Diverse rekeningen		220.877.419,48
		f 4.728.929.505,71

Passiva:

Kapitaal	f 20.000.000,—
Reservefondsen	f 12.759.703,05
Bijzondere reserves	f 54.447.566,03
Pensioenfonds	f 19.978.825,60
Bankbiljetten in omloop (oude uitgiften)	f 119.999.990,—
Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgifte)	f 2.960.500.725,—
Bankassigaties in omloop	f 157.210,65
Rekening-courant saldo's:	
's Rijks Schatkist	f 741.421.737,04
Geblokkeerde saldo's van banken	f 56.897.575,40
Geblokkeerde saldo's van anderen	f 23.609.863,39
Vrije saldo's	f 506.384.006,31
	f 1.328.313.182,14
Diverse rekeningen	f 212.772.303,24
	f 4.728.929.505,71

1) Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen f —
 2) Waarvan aan Nederlands-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad no. 99) „ 39.529.875,—
 Circulatie der door de Bank namens de Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten „ 145.714.548,—

BANK VAN ENGELAND.

(Voornaamste posten in miljoenen ponden).

Data	Metaalvoorraad	Govt. debts and Govt. securities	Fiduciary issue	Biljetten in circulatie	Biljetten in Banking Dept.
25 Dec. '46	0,2	1.449,1	1.450	1.428,2	22,1
9 Juni '48	0,2	1.299,2	1.300	1.249,4	55,3
16 Juni '48	0,2	1.299,3	1.300	1.250,0	50,2
23 Juni '48	0,2	1.299,2	1.300	1.249,8	50,4

Data	Gouden en zilveren munten	Govt. securities	Other securities		Deposits		
			Disc. and advances	Securities	Totaal	Public deposits	Banken
25 Dec. '46	1,3	311,8	13,6	15,8	346,5	10,3	278,9
9 Juni '48	0,7	336,5	15,8	19,4	405,2	12,2	302,1
16 Juni '48	0,7	335,8	23,9	20,2	412,7	14,7	304,5
23 Juni '48	0,8	338,8	23,3	20,9	416,2	13,6	312,8

VERKEER EN VERVOER IN NEDERLAND.

Omschrijving	Eenheid	Maandgem. 1938	Nov. 1947	Dec. 1947	Jan. 1948	Febr. 1948	Maart 1948
Indexcijfer vervoer wilde binnenvaart		100	133	137	119	111	154
Vervoer wilde binnenvaart	1.000 t.	917	1.224	1.253	1.091	1.015	1.411
waarvan brandstoffen		260	253	295	256	259	335
Wilde binnenvaart, prestatie	mill. t/km	127	164	165	143	146	203
Indexcijfer eigen vervoer te water		100	128	117	86*	78*	103*
Eigen vervoer te water	1.000 t.	600	765	699	515*	467*	618*
Idem, prestatie	mill. t/km	45	51	45	35*	34*	44*
Indexcijfer internat. binnenvaart (laadverm.)		100	46	43	31	42	51
Binnengekomen schepen	Aantal	6.146	2.630	2.420	1.515	2.070	2.693
Laadvermogen	1.000 t.	3.572	1.273	1.149	740	1.120	1.399
Lading		2.092	479	651	437	744	928
waarvan onder: Nederlandse vlag	"	1.566	414	570	367	627	797
" " Belgische vlag	"	126	61	75	61	96	106
Vertrokken schepen	Aantal	6.082	2.695	2.056	1.605	2.108	2.864
Laadvermogen	1.000 t.	3.494	1.332	1.003	814	1.139	1.434
Lading		2.252	475	521	337	389	672
waarvan onder: Nederlandse vlag	"	1.559	355	396	281	321	544
" " Belgische vlag	"	229	93	84	36	32	77
Schepen in doorvaart	Aantal	2.144	1.369	1.317	978	1.199	1.513
Laadvermogen	1.000 t.	1.427	1.000	1.049	816	922	1.085
Lading		1.051	353	506	424	577	688
waarvan onder: Nederlandse vlag	"	199	104	154	135	218	223
" " Belgische vlag	"	544	174	276	227	253	354
Indexcijfer zeevaart (inhoud)		100	41	52	48	44	56
Binnengekomen zeeschepen	Aantal	1.758	732	914	753	799	997
Bruto inhoud	1.000 R.T.	4.416	1.861	2.348	2.030	1.953	2.513
Idem, alleen geladen schepen	"	3.834	1.661	2.113	1.791	1.670	2.164
waarvan in lijnvaart	"		1.048	1.113	1.112	1.062	1.198
Vertrokken zeeschepen	Aantal	1.738	721	830	812	803	974
Bruto inhoud	1.000 R.T.	4.418	1.786	2.254	2.174	1.918	2.430
Idem, alleen geladen schepen	"	3.216	1.236	1.457	1.532	1.397	1.672
waarvan in lijnvaart	"		1.095	1.122	1.210	1.000	1.154
Goederenvervoer ter zee:							
Gelost bij invoer	1.000 t.	1.018	913	1.043	920	848	871
" " doorvoer	"	1.738	149	255	224	269	383
Geladen bij uitvoer	"	484	171	223	116	183	177
" " doorvoer	"	1.421	168	229	249	266	376
Indexcijfer goederenvervoer Ned. Spoorwegen		100	129	121	124*	110*	128*
Goederenvervoer Ned. Spoorwegen, totaal	1.000 t.	1.207	1.553	1.462	1.500*	1.324*	1.550*
waarvan grensoverschrijdend		412	351	347	265*	238*	302*
Reizigerskilometers Ned. Spoorwegen	1 miljoen	242	475	486	462*	442*	523*
Tramwegen, vervoerde reizigers	1 miljoen	21,2	45,9	47,1	47,9		
Interloc. autobusdiensten; vervoerde reizigers	"	5,7	16,4	16,3			
Locale autobusdiensten; vervoerde reizigers	"	4,4	12,6	12,6			
Indexcijfer verkeer op de rijswegen		100	159	150	137	141	156
Slachtoffers verkeersongevallen:							
Overleden	Aantal	65	76	74	79	59	68*
Ernstig gewond	"	368	740	566	558	412	472*
Licht gewond	"	918	588	500	492	380	522*
Indexcijfers:							
Overleden		100	117	114	122	91	105*
Ernstig gewond		100	201	153	152	112	128*
Licht gewond		100	64	54	54	41	57*

1) Bunkermateriaal e.d. niet inbegrepen.

*) Voorlopig cijfer.

SAMENSTELLING DER NEDERLANDSE BINNENVLOOT OP 1 JANUARI 1948.

Laadvermozenklasse	Aantal schepen	Laadvermogen in tonnen	Wijze van voortbeweging	Aantal schepen	Laadvermogen in tonnen
21— 80 ton	6.830	342.619	sleep		2.640.069
80— 150 ton	4.287	470.036	Zeil	1.714	131.909
150— 250 ton	1.755	328.619	Zeil en motor	76	7.966
250— 400 ton	1.119	349.511	Opduwer	1.835	171.743
400— 600 ton	1.168	589.077	Zijschroef	826	139.381
600— 1.000 ton	817	632.511	Motor	6.082	707.465
1.000— 1.500 ton	514	655.612	Stoom	231	52.436
1.500— 1.800 ton	121	197.760			
1.800 ton en meer	125	285.224			
Totaal 1 Januari 1948	16.736	3.850.060	Totaal 1 Januari 1948	16.736	3.850.060
			Totaal 1 Januari 1947	15.741	3.371.188
			Totaal 1 Januari 1946	13.129	2.727.835
			Totaal 1 Januari 1942	19.905	4.703.230

Bron: Centraal Bureau voor de Statistiek.

Kon. Ned. Boekdrukkerij H. A. M. Roelants — Schiedam

Economisch-Statistisch Kwartaalbericht

Research-uitgave van
het Nederlands Economisch Instituut

Deze week verschijnt het tweede nummer

UIT DE INHOUD:

De economische situatie in Nederland
De voortgang van het economisch herstel
in Indonesië
De conjunctuur in België.
De conjunctuur in de Verenigde Staten
De economische toestand in Groot-Brittannië
De economische toestand in Frankrijk
Conjunctuur en conjunctuurpolitiek in Zweden
Internationale geld- en kapitaalmarkten

Jaarabonnementen f 6.50; voor abonne's „E.-S.B.” f 5.—
Telefoon 38340 — Rotterdam — Giro no. 8408

Zojuist verschenen:

Dr J. HERRING

Methode van Kostprijsberekening in de Landbouw

179 bladzijden — prijs f 7.50 —

Uitgave N.V. Drukkerij v.h. W. ten Kate — Emmen

N.V. Koninkl. Nederlandsche Maatschappij tot Exploitatie van Petroleumbronnen in Nederlandsch-Indië

gevestigd te 's-Gravenhage.

In de op heden te Amsterdam gehouden Algemene Vergadering van Aandeelhouders werd het dividend over het boekjaar 1947 vastgesteld op 9 %.

Betaling van dit dividend ad f 90.— minus 15 % dividendbelasting = f 76.50 voor de gewone aandelen, en f 9.— minus 15 % dividendbelasting = f 7.65 voor de onder-aandelen zal geschieden van Donderdag 8 Juli 1948 af, tegen intrekking van dividendbewijs no. 89 van de gewone en onderaandelen bij onderstaande kantoren:

te Amsterdam:

Nederlandsche Handel-Maatschappij N.V. of
Kasvereniging N.V.

te 's-Gravenhage:

Nederlandsche Handel-Maatschappij N.V. of
de Heren Schill & Capadose

te Rotterdam:

Nederlandsche Handel-Maatschappij N.V. of
de Heren van der Hoop, Offers & Zoon.

's-Gravenhage, 29 Juni 1948.

Bond van Belastingconsulenten

OPLEIDING BELASTINGCONSULENT

De inschrijving voor de van Bondswege georganiseerde Opleiding tot belastingconsulent is weder geopend.

Cursussen te Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Groningen, Arnhem, Deventer, Roermond en Roosendaal.

Aanvang September.

Docenten, Inspecteurs van 's Rijks belastingen
en andere Vakspecialisten.

Middelbare schoolopleiding
of gelijkwaardige ontwikkeling vereist.

Uitvoerig prospectus op aanvraag:

Kraaijenlaan 13 — Den Haag — Tel. 339460

Verliesposten Voorkomend Systeem

bestaande uit 4 Diensten — V.V.S. —

Het V.V.S. is een onmisbaar hulpmiddel bij het gezondhouden van uitstaande credieten. Aanvaard als onderdeel der debiteuren-administratie, zal het van groote praktische waarde blijken te zijn.

Onze V.V.S.-brochure wordt op aanvraag kosteloos toegezonden

Van der Graaf & Co's bureaux voor den handel N.V.

Amstelstraat 14—18, Amsterdam-C, Telefoon 38631 (5 lijnen)

ASSOCIATIE CASSA

KASSIERSINSTELLING

OPGERICHT IN 1806

BEWINDVOERING EN EXECUTEEL

HEERENGRACHT 179 • AMSTERDAM-C

Vacatures

GEMEENTE ROTTERDAM

Bij de Rotterdamsche Electriche Tram kan een ambtenaar in de rang van

administratief hoofdamtenaar

worden geplaatst ter vervulling van de functie van
Chef der afdeling Comptabiliteit.

Vereisten:

1. Theoretische ontwikkeling, gelijkstaande met de administratieve en bedrijfseconomische kennis van een accountant, academisch gevormd of gediplomeerd door het Nederlands Instituut van Accountants.
2. Enige jaren praktijk in leidende positie bij grotere onderneming of bedrijf.

Leeftijd tot 40 jaar. Salarisgrenzen f 5650.- tot f 6900.- (salarisverbetering in voorbereiding). Kinderbijslag volgens gemeentelijke verordening.

Sollicitaties op zegel onder No. 398 te richten tot Burgemeester en Wethouders en in te zenden aan het Bureau Personeelvoorziening, kamer no. 331, Raadhuis Rotterdam, binnen 14 dagen na het verschijnen van deze oproep.

Vacatures

Departement van Overzeese Gebiedsdelen

Ter vervulling van een bij de Landsradio- en Telefoon dienst in Curaçao bestaande vacature wordt gevraagd een

boekhoudkundige kracht

niet ouder dan 34 jaar, in het bezit van het diploma H.B.S. 5-j. c. (eventueel Mulo-diploma), de akte Boekhouden M.O. of het Staatspraktijkdiploma, en beschikkende over ervaring als zelfstandig boekhouder bij voorkeur in een bedrijfsboekhouding.

Bezoldigingsregeling:

ongetrouwd: f 4608,— 's jaars, stijgende met 5 tweejaarlijkse verhogingen van f 288,— tot het maximum van f 6048,—;

getrouwd: f 5760,— 's jaars, stijgende met 5 tweejaarlijkse verhogingen van f 360,— tot het maximum van f 7560,—.

Duurtetoelagen:

Ongetrouwen genieten een duurtetoelage van 90 % van de eerste f 1200,— van de bezoldiging, 65 % van de tweede f 1200,— en 45 % van de derde f 1200,—, 40 % van de vierde f 1200,—, 30 % van de vijfde f 1200,— en 30 % van de zesde f 1200,—.

Getrouwen zonder kinderen genieten een duurtetoelage van 95 % van de eerste f 1200,— van de bezoldiging, 70 % van de tweede f 1200,—, 50 % van de derde f 1200,— en 40 % van de vierde f 1200,—, 40 % van de vijfde f 1200,—, 35 % van de zesde f 1200,— en 30 % van de zevende f 1200,—.

Voor getrouwen met

- één kind,
- twee kinderen,
- meer dan twee kinderen

worden de percentages genoemd in de vorige alinea onderscheidenlijk:

- 100 %, 80 %, 50 %, 45 %, 40 %, 35 % en 30 %
- 105 %, 85 %, 50 %, 45 %, 40 %, 35 % en 30 %
- 110 %, 90 %, 55 %, 45 %, 40 %, 35 % en 30 %

Naast evenbedoelde duurtetoelagen genieten getrouwen bovendien nog een toeslag van 5 % van de toegekende bezoldiging tot een maximum van f 300,— per jaar.

Duurtetoelagen zijn van tijdelijke aard en kunnen derhalve gewijzigd of ingetrokken worden.

Kindertoeslag: 4 % van de bezoldiging met een maximum van f 300,— per jaar en per kind.

Tegemoetkoming in de uitrustingskosten:

Voor ongetrouwen: 1/8 gedeelte van het totaalbedrag van het jaarlijks inkomen tot een maximum van f 1500,—.

Voor getrouwen: 1/6 gedeelte van het totaalbedrag van het jaarlijks inkomen tot een maximum van f 1500,—.

Uitzending: voorshands in tijdelijke dienst met een dienstverband van vijf jaren. Bij gebleken geschiktheid kan benoeming in vaste dienst volgen.

Overtocht: voor landsrekening, c.q. ook voor het wettig gezin (rekening dient te worden gehouden met de omstandigheid, dat de uit te zenden ambtenaar eerst alleen dient te vertrekken, en dat het gezin eerst kan volgen nadat het hoofd van het gezin zich in Curaçao van woongelegenheden heeft voorzien).

Gezegelde verzoekschriften met afschriften van diploma's en getuigschriften, onder opgave van antecedenten en referentiën, binnen 10 dagen na het verschijnen van deze advertentie te zenden aan de 7de Afdeling van het Departement van Overzeese Gebiedsdelen, Plein 1, 's-Gravenhage.

Annonces voor het volgend nummer

dienen uiterlijk Maandag 7 Juli a.s. in het bezit te zijn van de administratie, Lange Haven 141, Schiedam

N.V. BRONSWERK

AMERSFOORT

AMSTERDAM

ROTTERDAM

Afd. Pijpleidingen

V/H BECHT & DYSERINCK

Afd. Warmtetechniek

V/H HUYGEN & WESSEL

Afd. Luchttechniek

V/H BECHT & DYSERINCK

Afd. Koeltechniek

V/H HUYGEN & WESSEL

Afd. Electrotechniek

V/H HUYGEN & WESSEL

Land- en Scheepsinstallaties

„HOLLANDIA“

HOLLANDSCHE FABRIEK VAN MELK-
PRODUCTEN EN VOEDINGSMIDDELEN N.V.

HOOFDKANTOOR TE
VLAARDINGEN

Economisch - Statistische Berichten

Adres voor Nederland: Pieter de Hooghstraat 5, Rotterdam (W.).
Telefoon: Redactie 38040, Administratie 38340. Giro 8408.
Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Economie, 14, Universiteitsstraat, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hooghstraat 5, Rotterdam (W.).
Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland f 26* per jaar, voor België/Luxemburg f 28 per jaar, te voldoen door storting van de tegenwaarde in francs bij de Banque de Commerce te Brussel. Overzeese gebiedsdelen (per zeepost) en overige landen f 28 per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

* Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam (W.).

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Koelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 6).